

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské prezenční studium

2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Tereza Šimůnková

Vývoj českého školství od roku 1945 do roku 1953

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Vladimír Svoboda

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Master Full-Time Studies

2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Tereza Šimůnková

Development of the Czech education system from 1945
to 1953

Prague 2012

The diploma thesis work supervisor:

PhDr. Vladimír Svoboda

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 26.3.2012

Tereza Šimůnková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Vladimíru Svobodovi, za cenné rady a věcné připomínky při vedení této diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá pohledem na problematiku historického vývoje českého školství od roku 1945 do roku 1953. Rozebírá cíle, obsah, formy a metody vzdělávání v souvislosti s politickými změnami této doby. Jako důležité mezníky tohoto období slouží data vydání školských zákonů. Na závěr je zanalyzováno školství v okrese Český Brod a jeho organizace v 50. letech.

Klíčové pojmy

Jednotná škola, komunismus, Komunistická strana Československa, marxismus-leninismus, okupace, socialismus, Sovětský svaz, školská soustava, školství.

Annotation

This diploma thesis deals with view at the historical development of the Czech education system from 1945 to 1953. It analyse the objectives, content, forms and methods of education in the context of political changes that time. As important milestones of this period, there are dates of school laws issued. The education system and its organization in the fifties of Český Brod is analysed at the end.

Key words

Common school, communism, Communist Party of Czechoslovakia, education, education system, marxism-leninism, occupation, socialism, Soviet Union.

Obsah

Úvod	8
1 České školství v roce 1939 – 1945.....	9
1.1 Reformní pokusy v meziválečném Československu	13
1.2 Příhodova reforma	15
1.3 Školní rada.....	23
2 Poválečné období 1945-1948.....	26
2.1 Košický vládní program.....	28
2.2 Vliv politiky na jednotnou školu v letech 1945-1948.....	35
2.3 Osobnosti socialistické pedagogiky	39
3 České školství po roce 1948	42
3.1 Právní úprava školství v letech 1948-1953	48
3.2 Mimoškolní výchovně vzdělávací a zájmové instituce	54
4 Charakteristika současného školského systému ve srovnání s poválečným obdobím	58
5 Analýza školství v 50. letech v okrese Český Brod	64
5.1 Český Brod 50. léta (demografie)	65
5.2 Školství	66
ZÁVĚR.....	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	76
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Tato diplomová práce podává faktografický přehled o událostech, v letech 1945 - 1953, které významným způsobem ovlivnily utváření a formování školství, ale i vzdělávání v českých zemích za vlády Komunistické strany. Obdobím, kdy české národní vědomí plně nahradilo socialistické vlastenectví a semknutí se Sovětským svazem.

První kapitola je věnována období před začátkem druhé světové války v letech 1939 - 1945, kdy docházelo k okupaci, zaměřuje se také na reformní pokusy tehdejších pedagogů, jako jedna z nejvýznamnějších reforem je zde uvedena Příhodova reforma.

Následující kapitola přibližuje poválečné události, vliv politiky na školský systém a přijetí Košického vládního programu, jednoho z.

Další kapitola charakterizuje socialistické školství, školské soustavy a průběh nastolování jednotné školy, tehdejší nejvýznamnější změny. Jako důležité mezníky tohoto období jsou zde uvedena data vydání školských zákonů, kterými docházelo ke změnám organizace školy a jejich legislativní úprava.

Čtvrtá kapitola charakterizuje současný školský systém ve srovnání s poválečným obdobím. Práci uzavírá kapitola, která analyzuje školství v 50. letech v okrese Český Brod, tento okres byl vybrán autorkou z toho důvodu, že zde vyrůstala a navštěvovala základní školu.

Cíl práce se zaměřuje na stinné i světlé stránky doby socialismu, kdy první místo ve společnosti zaujala dělnická třída, podřizování se společenským zájmům a v neposlední řadě potlačování individuálních zájmů ve prospěch totalitního kolektivismu.

1 ČESKÉ ŠKOLSTVÍ V ROCE 1939 – 1945

Období v letech 1939 – 1945 znamenalo pro Československo období kruté nacistické okupace. Poté, co 30. září 1938 byla podepsána Mnichovská dohoda, došlo k rozpadu první republiky.

Následkem Mnichovské dohody došlo k protektorátu Čechy a Morava a naše země byla rozdělena na dvě území. Československé pohraničí bylo zabráno Němci a jeho obyvatelé byli vyháněni. České školství tak bylo postaveno před zásadní otázku, kam umístit děti a učitele z pohraničí, kteří migrovali do vnitrozemí. Ve školách bylo nutno navýšit počty dětí ve třídě, pro učitele to znamenalo předčasné odchody do důchodu, propouštěly se vdané učitelky. Rok 1939 byl pro československé školství rokem naprosté likvidace českého školství. Vysoké školy byly uzavřeny nacisty dne 17. listopadu, Čechům bylo znemožněno studium a několik českých studentů a profesorů bylo zatčeno. Období okupace českých zemí fašistickým Německem znamenalo řadu změn v celém školském systému, změnil se nejen obsah vzdělání, ale i organizace vzdělávání a výchovy. Podstatně se snížil počet středních a odborných škol.

Organizace československého školství se v této době řídila říšským školským zákonem z roku 1869 (tzv. Hasnerův zákon) ještě z dob bývalého Rakousko-Uherska, tento zákon byl upraven tzv. malým školským zákonem č. 226/1922 Sb. Ze dne 13. Července 1922. Díky tomuto zákonu došlo ke sjednocení školské soustavy na celém území ČSR. (Kováříček, Kovářičková, 1989, s. 15 – 16).

Zákon stanovoval následující (Kalous, Veselý, 2006, s. 10):

- zavedení nového vyučovacího předmětu občanská nauka a výchova, ruční práce chlapecké a domácí nauky
- zavedení celostátně platné povinné osmileté školní docházky (na Slovensku byla šestiletá), zrušení úlev

- dovoloval rodičům odhlašovat děti z vyučování náboženství
- polovina všech učitelských míst měla být nadále obsazována učitelkami
- byl zřízen nový typ školy, tzv. menšinová škola pro občany jednoho mateřského jazyka v jazykově smíšených (zejména pohraničních) oblastech, které zřizoval a vydržoval stát
- národní školy (tj. obecné a měšťanské školy) byly zřizovány a vydržovány jednotlivými zeměmi, (Česká, Moravskoslezská, Slovenská a Podkarpatoruská) a se státní podporou hradily i učitelské platy. Pouze na Slovensku byly veřejné školy (včetně veřejných církevních škol) vydržovány přímo státem
- měšťanské školy byly zpravidla trojtřídní a později čtyřtřídní, rozšiřující znalosti žáků o praktické dovednosti pro různá povolání. Od poloviny 30. let byly měšťanské školy i koedukované (tzn. Společná výchova chlapců a děvčat)
- střední školy, vydržované většinou státem, byly přístupné po vykonání přijímacích zkoušek obvykle po absolvování 4. nebo 5. třídy obecné školy a dělily se na:
 - a) typ gymnaziální:
 - klasické gymnázium (s latinou od 1. třídy a řečtinou od 5. třídy),
 - reálné gymnázium (s latinou od 1. třídy a francouzštinou od 5. třídy), (bývalá lycea byla nahrazena dívčími reálnými gymnázii),
 - reformní reálné gymnázium (od 1. do 4. třídy jako reálka, od 5. třídy latina a od 7. třídy francouzština nebo angličtina)
 - b) typ reálný se zaměřením na technické obory a moderní jazyky
 - c) čtyřleté učitelské ústavy

- odborné školství bylo výrazně diferencováno podle jednotlivých výrobních odvětví a bylo udržováno státem

Nejrozšířenějším typem střední školy bylo reálné gymnázium

Podle malého školského zákona vzniklo nové označení pro měšťanskou školu, ta byla nově nazývána školou občanskou. Malý školský zákon z roku 1922 stanovil pro obecné školy povinné předměty a to:

Náboženství, občanská nauka a výchova, čtení, psaní, jazyk vyučovací, matematika, přírodopis, přírodopyt, zeměpis, dějepis, kreslení, zpěv, ruční práce a tělesná výchova.

Pro občanské (měšťanské) školy povinné předměty podle § 2 takto: *Náboženství (týkaly se ho výjimky), občanská nauka a výchova, jazyk vyučovací, dějepis, zeměpis, přírodopis, přírodopyt, matematika, měřictví a rýsování, kreslení, krasopis, zpěv, ruční práce a tělesná výchova.* Volitelným předmětem byla nauka o domácím hospodářství. Zákon dále upravil počty žáků ve třídě z původních osmdesáti na šedesát (Kasper, Kasperová, 2008, s. 198).

Školství bylo organizováno takto:

- **mateřská škola** (3 - 5 letá)
- **obecná škola** (6 - 10 letá nebo 6 - 13letá)
od páté třídy začíná dvoukolejnost, z 5. třídy obecné školy mohli žáci pokračovat na:
- **měšťanské škole** odtud mohli pokračovat po čtvrtém ročníku na odborné školy
- **nižší** (14 - 18 leté) – obchodní, průmyslové, zemědělské
- **vyšší** (14 - 18 leté) – s maturitou

po třetím ročníku měšťanské školy nebo po ukončení povinné školní docházky, tedy po osmém ročníku obecné školy se vstupovalo do učebního oboru

- **učební obory** (13 - 16 leté) – u některých náročnějších učebních oborů až po čtvrtém ročníku měšťanské školy (tzv. jednoroční kurz)
- **střední škola** (11 - 18 leté) - tzv. reálka
reálné gymnázium
reformní reálné gymnázium
gymnázium

Z těchto škol měli dále žáci možnost pokračovat na vysoké školy.

Jak u vádí Kasper a Kasperová (2008, s. 200), v dubnu roku 1919 byl přijat zákon o menšinových školách a to vzhledem k tomu, že školství v ČSR mělo mnohonárodnostní charakter. Tento zákon zaručoval každé menšině v ČSR možnost, vzdělávat děti z menšin v rodném jazyce. V podstatě tento zákon umožnil české menšině žijící v oblastech s převahou německých obyvatel, založit českou menšinovou školu. Tato škola měla být zřízena v každé obci, kde podle průzkumu žilo nejméně 40 dětí jiné národnosti.

Tab. 1 Organizační struktura prvorepublikového školství

4 roky		vysoké školství a univerzity vyšší gymnázium střední odborné školství reálky učitelské ústavy	
3 – 4 roky	obecná škola	občanská škola	nižší gymnázium a reálky
5 let	obecná škola	občanská škola	

Zdroj: Kasper, Kasperová, *Dějiny pedagogiky*, s. 199

1.1 Reformní pokusy v meziválečném Československu

Školská soustava byla i přesto nadále kritizována, a to hlavně z toho důvodu, že se neustále opírá o staré Hasnerovy zákony, nespokojenost byla hlavně s neprůchodností škol mezi školou občanskou a nižší a vyšší střední školou, kritika padala také na nedostatečný respekt k individualitě žáka, přetěžování jeho intelektu, nulovou spoluúčasť žáků na rozhodování o záležitostech chodu školy a vyučování. To vše vyústilo v pokus o reformu školy (tzv. Příhodovská reforma)

Současně s českým školstvím se začaly rozvíjet také tzv. pokusné školy, které dbaly na svobodu dítěte, jeho tvořivost a samostatnost. Pod vedením Václava Příhody (1889-1979) vzniká r. 1929 *Organizační a učební plán reformních škol*. Jůva (1997, s. 59) jmenuje některé z nich:

- „Dům dětství“ v Horním Krnsku
- Školní farma Emanuela Štorcha na Libeňském ostrově v Praze

- Kladenská „Volná škola práce“
- Hudebně zaměřená škola Františka Bakule v Praze

Charakteristika reformních škol:

- Dítě se stalo středem školské péče a práce.
- Na základě psychologických šetření byl zdůrazněn princip individualizace, děti potřebují individuální vedení, proto velký rozvoj didaktických a výchovných metod.
- Měřítkem pro výběr učiva je jeho užitečnost pro žáka, škola učí pro život.
- Vyzdvižen ideál tzv. činné školy, kdy dítě má získávat poznatky vlastní prací, samoučením (reakce na tradiční školu, založenou na pasivním přístupu a pamětním učení).
- Nový přístup ke zkoušení – testování (je objektivní, všichni mají stejné otázky, vyhodnocení správnosti v procentech).
- Důraz na sociální výchovu, ve škole žákovská samospráva.
- Velká pozornost věnována otázce výběru základního učiva, pro žáky méně schopné byla stanovena jen nejnütnější látka.
- Pro žáky dlouho nemocné byla ve větších školách zřizována tzv. podpůrná třída.
- Budovaly se moderní školní budovy, světlé, vzdušné, vybavené pomůckami, odborné pracovny, kabinety, školní pozemky, dílny, knihovny, čítárny, hřiště, tělocvična, kuchyně, jídelna apod (Kasper, Kasperová, 2008, s. 113).

S neustálým rozvojem světové kultury a ekonomiky bylo zapotřebí provést i některé změny v oblasti školství. Nejvýznamnějším reformátorem této doby byl Václav přihoda.

1.2 Příhodova reforma

Život Václava Příhody

Václav Příhoda žil v letech 1889 – 1979, narodil se v Sánech, kde jeho otec pracoval jako řídící učitel tamní dvojtřídky. Je jednou z velmi významných osobností české pedagogiky a psychologie. Jakmile v roce 1909 dokončil střední školu, začal se věnovat studiu románské a germánské filologie na filosofické fakultě Univerzity Karlovy. Tuto školu dokončil roku 1914, během studia absolvoval krátké studijní pobyty ve Štrasburku a Paříži, kde se mu do cesty postavila tuberkulóza, ze které se nakonec úspěšně vyléčil. Z počátku své kariéry působil jako středoškolský profesor na reálném gymnáziu ve Vršovicích a na gymnáziu Elišky Krásnohorské. V začátcích směřoval svou učitelskou činnost na problémy filozofické a literárně kritické, avšak po vzniku Československé republiky ho pohltily problémy reformy našeho školství. V dalším období svého působení se na doporučení O. Chlupa začal věnovat experimentální pedagogice a problematice zkoušení.

V roce 1922 mu umírá manželka a Příhoda odjíždí do Spojených států. Zde dva roky studuje na Chicagské univerzitě a zároveň učí na Harrisonově střední škole. V roce 1924 byl vyzván prof. Kádnerem, aby se habilitoval na Karlově univerzitě v Praze. Po svém návratu do ČSR začal ve školním roce 1924/1925 učit jako profesor na reálce v Kladně a přednášet na Karlově univerzitě. V roce 1925 opět odjíždí do USA, zde se učil od předních amerických pedagogů a psychologů, Johna Deweye, Edwarda Thorndika. Při svém pobytu v USA se také účastnil pedagogicko-psychologických seminářů u A. I. Gatese a Mc Calla. O rok později se už podruhé vrací z USA, opět učí na Kladně. V zimním semestru 1926/1927 začal znovu přednášet na Karlově univerzitě.

Příhodovo celoživotní snažení v pedagogice, později v 50. letech i v pedagogické psychologii směřovalo k uplatnění vědeckých metod, které by umožňovaly pedagogické a psychologické jevy měřit, ověřovat a dokazovat. Své teoretické poznatky a poznatky uváděl do praxe. Důležité

bylo jeho působení na Škole vysokých studií pedagogických v Praze, kde měl celou řadu příznivců pokusné práce, kteří následně nové poznatky tvořivě uplatňovali ve své praxi.

V letech 1928 – 1929 vzniká Reformní komise školská, která měla za úkol připravit školskou reformu. Pověřen vedením její obsahové i organizační stránky byl právě Václav Příhoda.

Příhodovým asi největším dílem je „Racionalizace školství“, ve kterém řeší diferenciaci školské soustavy, organizaci školské práce a školu jako kulturní organizaci. Příhoda zastával jednotnou, vnitřně diferencovanou školu pracovní. Velmi dbal na aktivitu žáků. Prosazoval metody individuálního učení a kolektivní výchovy. Diferenciace vychází z psychologických hledisek, z objektivního posouzení nadání a schopností žáků.

Po roce 1945 zastával na ministerstvu školství funkci generálního inspektora všech škol. Ještě v tom samém roce byl jmenován řádným profesorem Karlovy univerzity v Praze. Po roce 1948 přešel na katedru psychologie, kde svou činnost věnoval pedagogické a vývojové psychologii.

V 50. letech začala být jeho činnost komunistickým režimem kritizována (Cipro, 2002, s. 369-375).

Reforma školy

Václav Příhoda docent pedagogiky, který působil na Karlově univerzitě v Praze, prosazoval své poznatky ze zahraničí a studijních pobytů v USA na univerzitách a to hlavně v kritice vnější a vnitřní podoby prvorepublikového školství. **Reforma vnější** - školský systém dle Příhody neodpovídal demokratické situaci, a to z toho důvodu, že nebyly stejné podmínky pro vzdělávání, současný systém při rozhodování, jakou školu bude žák navštěvovat, upřednostňoval bohaté rodiny. Individuální zvláštnosti, schopnosti, dovednosti a nadání žáka v tomto případě nerozhodovaly. To Příhoda nepovažoval za spravedlivé a demokratické jednání. Z hlediska psychologického vývoje osobnosti, nesouhlasil

s předčasným dělením žáků do různých škol. Z hlediska vývoje osobnosti tvrdil, že žákovy studijní výsledky v takto raném věku nejsou trvalé a konečné. Dospěl proto k plánu jednotné, vnitřně diferencované školy.

Příhoda navrhoval systém rozdělit na tři stupně:

1. stupeň – Obecná škola
2. stupeň – Měšťanská škola (komenium)
3. nižší stupně středních škol (atheneum) až od roku 1934

Školu prvního a druhého stupně měli navštěvovat všichni žáci. Příhoda ve svých reformních úvahách nejvíce dbal na dostatečnou diferenciaci a individualitu žáka. Tyto tendence měly být uplatněny na druhém stupni, kdy by byla žákům dána možnost diferencovat se do různých větví, ať už měšťanské, reální nebo gymnaziální, individualizované učení a volitelné předměty by daly žákům možnost, vybírat si podle vlastních vloh a zájmů. Příhoda ve svých výzkumech dospěl k závěru, že vývoj žáka je individuální a specifický. V popředí Příhodovy reformy je tedy individualita žáka. Toto potvrzuje například i tzv. behavioristická psychologie, která zkoumala žákovu individualitu a chování a vysvětlovala je na schématu situace – reakce. Na principu situace – reakce stojí také učení, jenž je získávání znalostí, zkušeností, jehož výsledkem jsou reakce na fyzické a společenské prostředí. Každý jedinec však reaguje odlišně, to je do značné míry ovlivňováno prostředím, kde vyrůstá, vrozenými individuálními zvláštnostmi, získanými zkušenostmi atd. Jelikož se liší reakce, mělo by se také lišit učení, pedagogové a učitelé by proto měli zohlednit žákovu individualitu, té by měl být přizpůsobený i obsah a metody vyučování.

Reforma vnitřní – došlo k výrazným změnám v organizaci vyučování. Vnitřní reforma prosazovala principy skupinového vyučování, daltonský plán, samoučení, individualizované vyučování, pokud žák v některém předmětu neuspěl, neopakoval celý ročník, ale pouze ten předmět. Do vyučovacích metod byly zahrnuty metody jako problémová a

projektová, vyučování stavělo na zásadách přirozené situace a reakce. Zavedeny byly také nové způsoby hodnocení, jako například didaktické testy a klasifikace (Vališová, Kasíková, 2007, s. 82).

Komenium, tak nazval příhoda koncept jednotné vnitřně diferencované školy druhého stupně, na který měl navázat koncept třetího stupně jednotné vnitřně diferencované školy, **Athenea**.

Atheneum mělo podle Příhodovy koncepce sloužit pro vzdělávání nadaných žáků a slučovalo by všechny střední všeobecně vzdělávací a odborné školy. Koncept školy třetího stupně byl vlivem československých zákonů mnohokrát upravován. V roce 1934 otevřelo atheneum nakonec své brány jako škola soukromá. Od ostatních typů škol se odlišovala hlavně tím, že zavedla systém volitelných předmětů, dávala žákům možnost sestavovat si svůj individuální studijní plán a to podle svých zájmů a nadání. Výuka se hodně zaměřovala na jazyky a to především proto, aby žáci při svém studiu mohli čerpat i z cizojazyčných publikací. Písemné práce nahradily testy, doplněné o ústní zkoušení. Zkoušením se měli žáci učit přemýšlet a své myšlenky formulovat. Ve výuce převažovala individuální práce žáků s využitím různých metod, např. problémové, projektové aj. Na konci pololetí dostali žáci ke každému předmětu slovní hodnocení, místo klasické klasifikace. Při atheneu vznikaly také zájmové kroužky, např. divadelní, debatní, hudební, literární aj. Studenti si vydávali i své časopisy. Jelikož atheneum během svého působení usilovalo o právo veřejnosti, došlo k jeho odklonu od reformních myšlenek a škola se postupem času přizpůsobila osnovám reformního reálného gymnázia. Asi jako vše v této době, bylo atheneum za okupace Němci zlikvidováno (Váňová, Nejedlá, 1995, s. 123-124).

Otázka otevření pokusných, reformních škol byla dlouho diskutována, po mnohých úvahách nakonec Ministerstvo školství 1. září 1929 povolilo otevření pokusných reformních měšťanských škol. Pokusné školy byly otevřeny v Praze Michli, Hostivaři, Nuslích, ve Zlíně a v Humpolci. Později se rozšířily po dalších částech Prahy a jiných městech v Čechách a na Moravě.

Obr. 1 Výuka cizích jazyků pro děti ve zlínských školách

Zdroj: nový Zlín – novodobé (baťovské) školy ve Zlíně – historie a osudy [online]. [cit. 2012-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.zlin.estranky.cz/clanky/novy-zlin/skolni-areal-ve-zline-.html>>.

Reformní pokusy

Pokusy českých učitelů – reformátorů vycházely především z osobního přesvědčení a odrážela se v nich učitelova osobnost, myšlení a úsilí. Společné měli jedno, a to tzv. zásadu přirozeného vývoje dítě, i když každý k ní přistupoval s individuálními odlišnostmi.

První skupina reformátorů pracovala v duchu rousseauovské pedagogiky. Byli přesvědčeni, že dítě je od přírody dobré a má mu být dopřáno plné svobody, aby se vyvinulo. Mezi propagátory této myšlenky podle Kaspera a Kasperové (2008, s. 201-202) řadíme tyto:

Anna Süsová (1858-1941), pokusná mateřská škola

Josef Úlehla (1852-1933), propagátor volné svobodné výchovy, výuka bez rozvrhu, bez učebního plánu, základem je osobní zkušenost žáka, vnitřní motivace, pozorování experiment.

Božena Hrejsová (1870-1945), spolupracovala s Josefem Úlehlou ve Vídni, zaměřovala se především na dětskou představivost, výuka vycházela z přirozené situace a zájmu žáků, které motivovala k jazykové výchově a kreslení.

Ladislav Švarc (1883-1974), **Ferdinand Krch** (1883-1973), **Ladislav Havránek** (1884-1961), působí v tzv. *Domě dětství* v Horním Krnsku u Mladé Boleslavi, který byl zřízen pro legionářské sirotky různého věku. Snažili se navodit takové situace, ve kterých se bude utvářet dobro dítěte, jeho schopnosti a krása. Vychovávali uměním, s využitím literatury a kresby, neméně důležitou úlohu ve výchově hrála tělesná výchova, tvořivá hra a manuální práce.

Čeněk Janout (1885-1965), **František Náprstek** (1877-1955), **Jan Hostáň** (1898-1982), *Volná škola práce na Kladně*, koedukovaná, pracovně zaměřená škola s prvky tolstojovské volné školy

František Bakule (1877-1957), se svou pedagogickou pokusnickou prací začínal na Malé Skále u Turnova. Působil také v Jedličkově ústavu v Praze, povolán k budování ústavní školy pro „mrzáčky“, díky vzniklým neshodám odešel a založil si vlastní „experimentální“ školu v Praze. Ta sloužila, jak handicapovaným, tak i zdravým dětem. Světové renomé si získal vlastním pěveckým sborem „Bakuleho zpěváčci“. Jeho výchova spočívala v propojení esteticko-výchovné a volné činnosti.

Druhá skupina reformátorů zastávala zásady vedení a řádu v rámci svobodné výchovy. K těmto zastáncům byl řazen:

Josef Bartoň (1865-1945), usiluje ve škole o tzv. *Domov lásky a radosti*, důraz na mravní výchovu

Dále také **Augustin Bartoš**, **Karel Žitný**, **Jaroslav Sedlák**.

Ve 30. letech se šířila myšlenka, že dohled nad vyšším vzděláním má vykonávat stát, to mělo za následek stále většího zestátňování bývalých soukromých středních a vysokých škol. Veškeré reformy a pokusy o ně mohly být realizovány jen se svolením ministerstva školství a národní osvěty, jež mělo právo vydávat vysvědčení (tzv. právo veřejnosti). Naopak soukromé vysoké školy mohly být zřizovány jen za souhlasu vlády. Školská správa byla přidružena ke správě politické (Kalous, Veselý, 2006, s. 16).

Podle Kaspera a Kasperové (2008, s. 203–205) byly pokusné školy nadějí pro školskou reformu, která by zavedla změny ve vnější a vnitřní podobě československého školství. Činnost pokusných škol, analyzovat a shromažďovat poznatky reformní činnosti až do roku 1933, byla nakonec nedoceněna díky vyostřené politické situaci a k reformně školství nedošlo.

Etapy reformní pedagogiky v Československu

Reformní pedagogické hnutí u nás, vycházelo hlavně z období mezi první a druhou světovou válkou. Při bližším zkoumání ho lze rozdělit do čtyř hlavních etap, které se podílely na vývoji a formování pedagogiky.

Tab. 2 Čtyři etapy reformního hnutí na území Československa

OBDOBÍ	Stručná charakteristika	Někteří představitelé	Zahraniční vzory
Do roku 1918	protiherbartovské tendence v kontextu s úsilím o tzv. národní výchovu, znovuobjevení romantizmu, pozitivizmu, orientace na dítě a jeho potřeby	J. Úlehla, J. Mrazík, P. Sula, B. Večeře a další	Rousseau, Tolstoj, Spenser, později Dewey a další
20. léta	období individuálních pedagogických pokusů (pedagogicky či umělecky zaměřených), kritika za jejich nevědeckost a nahodilost	B. Hrejsová, F. Mužík, P. Sula, A. Kavka, A. Šussová, E. Štorch, L. Pek.	Ferreira, Freinet, Tolstoj, Key, Motessori a další
30. léta	tzv. příhodovská reforma (úsilí o jednotnou vnitřně diferencovanou školu s centry v Praze a Brně)	V. Příhoda, O. Chlup, J. Uher, M. Dismann, S. Vrána a další	Dewey, Thorndike, Decroly, daltonský plán
1945-1948	neúspěšné snahy o obnovu reformního hnutí v ČSR, komunistický převrat , (vznik jednotné nediferencované Školy, kolektivní výchova)	(komise pro pokusné školy) Z. Nejedlý	Makarenko et al (socialistická pedagogika)

Zdroj: SVATOŠ, T. *Reformní pedagogické hnutí v meziválečném Československu*

[online]. [cit. 2012-02-21]. Dostupné z WWW:

<http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/svatoto1/Publikace_download/Reform_Pg_clanek_katedra.pdf>.

1.3 Školní rada

Jedinou výraznější změnou ve školské správě bylo zřízení tzv. újezdních školních rad, zřízení školních rad ustanovil už i zemský zákon z roku 1869, v každé obci dle tohoto zákona vznikaly místní školní rady, každý okres měl svou okresní školní radu a pro Čechy, Moravu a Slezsko byly zřízeny zemské školní rady. Úkolem místní školní rady byl dohled nad dodržováním školských zákonů, vyšších školských nařízení, měla mimo jiné na starosti dohled nad školní budovou (jejím provozem, údržbou) školním pozemkem. Dále také vykonávala dohled nad chováním, docházkou žáků a podporovala učitele ve výkonu jejich povolání. Schvalovala učební rozvrhy, pomůcky a knihy (Hledíková, Janák, Dobeš, 2005, s. 284).

Nově zřízené újezdní školní rady nahradily místní školní rady v obcích, kde byla zřízena újezdní měšťanská škola podle zákona č. 233/1935 Sb. z 20. prosince 1935 o újezdních měšťanských školách. Na základě tohoto zákona bylo možné otevírat měšťanské školy i ve velkých spádových obcích.

Správa a organizace školství byla následně odsunuta a to až do obsazení republiky Němci se podoba správních orgánů a školských úřadů neměnila.

Postoj německých okupantů k českému školství vyplýval ze sociálně politických plánů, které měli s českým národem. Po 15. Březnu 1939 docházelo k postupné germanizaci, až likvidaci tzv. protektorátu.

17. Listopadu 1939 byly uzavřeny všechny vysoké školy. Tento den vstoupil do povědomí všech národů a později byl prohlášen mezinárodním dnem studentstva. Nová politická moc brala školství jako nebezpečnou instituci, která šíří povědomí o národní kultuře a českých tradicích, to vše bylo v rozporu s jejich představami. Vše, co se týkalo Československé

republiky, bylo postupně z učebnic odstraněno a podléhalo neustálému dohledu a revizi protektorátních úřadů. Do praxe byly zaváděny principy fašistické pedagogiky, ta byla postavena na rasové diskriminaci a výchově elit. V roce 1939 byla uzákoněna jednotná střední škola s názvem gymnázium, ta sjednotila dosavadní různé typy této školy. České školství bylo nuceno podvolit se německému systému školství na základě německé školské reformy, která proběhla v roce 1940. Dohled nad měšťanskými a obecními školami byl od 1. září 1940 v rukou zemských školních inspektorů, kteří vykonávali přímý dozor.

Měšťanské školy byly postupně přeměňovány na školy výběrové a označovaly se jako školy hlavní. Díky této změně šlo hlavně o to, aby se vyššího vzdělání dostalo pouze omezenému počtu dětí. Například žáci, kteří měli z vyučovacího jazyka, německého jazyka a počtů horší stupeň hodnocení než 3., nebyli způsobilí postoupit do měšťanské školy (hlavní školy). Zbytku, asi 60% populace, nezbývalo nic jiného, než absolvovat pouze školu obecnou.

Násilné působení německých okupantů na české školství bylo značné, zásahem do obsahu vyučování odstranili vyučování dějepisu, na všech školách se povinně vyučoval až 2 hodiny denně německý jazyk. Vyučování v ostatních předmětech probíhalo dle nacistické ideologie a cílů okupantů, dokonce i články v čítankách.

Totální anarchie ve vyučování vrcholila v posledním válečném školním roce 1944/1945, stále probíhalo zatýkání učitelů a odbojářů. Učitelé byli posíláni na nucené práce, to se týkalo i některých vysokoškolských a středoškolských studentů. Mnoho škol bylo násilně vystěhováno a přesunuto do nevyhovujících budov, v některých městech se učilo například v kině. Zabavené budovy škol sloužily k účelům německých vojsk nebo se do nich přesunuly školy německé. Vrcholem okupace bylo uzavření všech vysokých škol, jejich majetek si přivlastnily německé vysoké školy. Veškeré snahy o demokratizaci školství a vzdělání díky okupaci nebyly naplněny. Díky Slovenskému národnímu povstání a nařízení Slovenské národní rady dne 6. Září 1944 došlo k zestátnění

školství, už nebylo pod vlivem katolické církve. Na konci roku 1944 začala slábnout moc německých vojsk na našem území a bylo zřejmé, že se blíží osvobození Československa, a proto aktivisté z řad učitelů a odborníků začali připravovat koncepce školské organizace, jejich snahy podpořil E. Beneš, který dne 4. prosince 1944 vydal ústavní dekret o národních výborech (Kalous, Veselý, 2006, s. 17-18).

Česká pedagogika se začala dále vyvíjet ihned po skončení druhé světové války. V Československu však došlo vlivem východního bloku k politickým proměnám, které posílily vliv sovětské pedagogiky a usilovaly o jednotný pedagogický i školský systém. Tato politická situace vedla k oslabení kontaktů se západními pedagogickými proudy, které do té doby patřily k přednostem naší pedagogické teorie (Jůva, 1997, s. 62-63).

2 POVÁLEČNÉ OBDOBÍ 1945-1948

Po skončení války nastala éra bojů o obnovu školství a jednotnou školu. Konec druhé světové války se nesl v duchu obrovského nadšení z vítězství nad německými okupanty. Vzrůstala autorita SSSR jako faktoru, který nás pomohl osvobodit od fašismu. Naše země byly konečně osvobozeny Rudou armádou a mohlo se začít pracovat na obnově školství a budování nové školy. Výzdoba školních budov a úprava školních místností se nesla v duchu osvobození. S žáky byla nacvičována národní hymna, pro slavnostní účely, učební pomůcky byly vybírány v duchu nové doby.

Způsob a obsah vyučování upravovaly prozatímní pokyny:

- Žákům zajistit co nejdříve pravidelné vyučování, alespoň v omezené míře.
- Na obecných a měšťanských školách byly s okamžitou platností zastaveny veškeré německé vyučovací hodiny.
- Náplň vyučování byla realizována dle učebních osnov z roku 1932/1933 a přizpůsobovala se novým politickým, společenským a státním poměrům.
- Zvláštní pozornost byla věnována čtení, psaní, počítání a to na nižším stupni obecných škol.
- Na středním stupni vyšších obecných škol se vyučování zaměřovalo na vlastivědu, zeměpis, dějepis, měřictví atd.

Učitelé měli povinnost seznámit žáky s učivem o Československé republice, slovenských zemích, a hlavně Sovětském svazu. Poučit žáky o příčinách vzniku a průběhu druhé světové války, jaké měla dopady. Učit žáky míru a podílet se na růstu kulturní, sociální a hospodářské úrovně (Kováříček, Kovářičková, 1989, s. 53).

Podpořeny dekretem E. Beneše se k moci dostaly národní výbory, jako orgány lidové moci. Národní výbory materiálně podporovaly školství, podílely se na obsazování řídicích funkcí ve školách a měly vliv na řízení centrální ekonomiky státu (Kalous, Veselý, 2006, s. 18-19).

Označení národních výborů vycházelo z místa působnosti, podle toho se také dalo poznat, zda daná obec měla statut města.

Národní výbory se dělily následovně:

Podle úrovně měst, obcí a městských obvodů

- Místní národní výbor (MNV)
- Městský národní výbor (MěNV)
- Obvodní národní výbor (ONV, ObNV)

Na úrovni okresů

- Okresní národní výbor (ONV)
1945-1948
- Zemský národní výbor (ZNV) od roku 1949 - Krajský národní výbor (KNV)¹

Už na jaře 1945 se začal připravovat nový školský zákon. V závěrečné etapě 2. světové války proběhla v Moskvě jednání mezi prezidentem E. Benešem a KSČ v čele s Klementem Gottwaldem, kde se vzájemně dohodli na vytvoření nové vlády, Národní fronty Čechů a Slováků, zde byl prý podepsán i Košický vládní program, ten pak byl oficiálně vyhlášen v Košicích dne 5. dubna 1945. „Košická“ vláda v čele se Zdeňkem Fierlingerem přiletěla do Prahy dne 10. května 1945 (Rataj, 2003, s. 8).

¹ Wikipedie – otevřená encyklopedie [online]. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_vl%C3%A1da_Zde%C5%88ka_Fierlingera>.

2.1 Košický vládní program

Vnitřní uspořádání poválečného Československa, ovlivnil Košický vládní program ze dne 5. dubna 1945. Vládní program požadoval demokratizaci školského systému, jeho cílem bylo zpřístupnit vyšší vzdělání co nejširší vrstvě obyvatelstva. Ideou školského systému byla jednotná škola. Košický vládní program pojednával o dokončení boje proti fašismu, spojení se SSSR, týkal se také změn politických, ekonomických, hospodářských a sociálních. Velký zřetel byl kladen na zrovnoprávnění slovenského národa a důslednou demokratizaci kultury a vzdělávání. Košický vládní program také definoval Národní frontu Čechů a Slováků, jako vládu reprezentantů. Vládní program zrovnoprávnil postavení žen ve všech oblastech politického, kulturního i hospodářského života. Přiznal všeobecné volební právo všem mužům a ženám od 18 let a rozšířil ho i na příslušníky branné moci.

Mezi hlavní úkoly obnovení hospodářského života, patřilo znárodnění všech klíčových odvětví národního hospodářství. Nejdůležitější části vládního programu byly uskutečňovány prostřednictvím prezidentských dekretů, jejich přípravu převzala košická vláda a její předsednictvo.

Program stanovil že: *„(...) Bude provedena důsledná demokratizace, a to nejen umožněním co nejširším vrstvám přístupu do škol i k jiným pramenům vzdělání a kultury, ale i v ideovém směru, i v zlidovění samého systému výchovy i povahy kultury, aby sloužila ne úzké vrstvě lidí, ale lidu a národu.“* (Boháč, 1982, s. 10)

„(...) Zavřeny budou všechny německé a maďarské školy v českých a slovenských městech. (...) Obnoveny budou české a slovenské školy všech kategorií, okupanty a háčovským režimem uzavřené. (...) mládeži, která byla postížena uzavřením škol bude umožněno urychlené absolvování příslušných učilišť. (...) Bude zesílena slovanská orientace v naší kulturní politice, v souhlase s novým významem slovanství v mezinárodní politice i naší československé zvláště. V tomto směru

budou zaměřeny a opraveny i učební plány našich škol i kulturní orientace našich vědeckých a uměleckých ústavů. (...) bude z našich učebnic a pomůcek odstraněno vše, co tam bylo antisovětského, mládež bude i náležitě poučována o SSSR. Ruský jazyk bude proto v novém učebním plánu z cizích jazyků na prvním místě. (...)“ (Boháč, 1982, s 9)

Nová podoba vlády byla dána ústavním dekretem z 2. Dubna 1945 o nové organizaci vlády a ministerstev v době přechodné. Dekret vytvořil předpoklady pro fungování výše zmíněné vlády Národní fronty.

Národní fronta, bylo označení pro sdružení politických stran, v níž významnou úlohu měla KSČ, kterou později využila k prosazení své moci na československém území. Dá se říci, že Národní fronta byla vytvořena za účelem budoucího převzetí moci ve věcech řízení státu. Volby, které proběhly v květnu 1946, umožnily kandidovat pouze těm politickým stranám, které patřily do organizace Národní fronty. Národní fronta je označována, jako nejdéle fungující politická koalice na území Československa.²

² Wikipedie – otevřená encyklopedie [online]. [cit. 2012-01-11]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_vl%C3%A1da_Zde%C5%88ka_Fierlingera>

Tab. 3 Složení vlády

STRANA	FUNKCE	MINISTR	OBDOBÍ
Československá sociální demokracie	Předseda vlády	Zdeněk Fierlinger	1945
	Ministr průmyslu	Bohumil Laušman	1945
	Ministr výživy	Václav Majer	1945
Demokratická strana	Náměstek předsedy vlády	Ján Ursíny	1945
	Ministr financí	Vavro Šrobár	1945
	Ministr vnitřního obchodu	Ivan Pietor	1945
	Státní tajemník v ministerstvu národní obrany	Mikuláš Ferjenčík	1945
	Státní tajemník v ministerstvu zahr. obchodu	Ján Lichner	1945
Komunistická strana Československa	Náměstek předsedy vlády	Klement Gottwald	1945
	Ministr vnitra	Václav Nosek	1945
	Ministr školství a osvěty	Zdeněk Nejedlý	1945
	Ministr informací	Václav Kopecký	1945
Komunistická strana Slovenska	Náměstek předsedy vlády	Viliam Široký	1945
	Ministr Zemědělství	Július Ďuriš	1945
	Ministr ochrany práce a sociální péče	Jozef Šoltész	1945
	Státní tajemník v ministerstvu zahr. věcí	Vladimír Clementis	1945
Československá strana národně socialistická	Náměstek předsedy vlády	Josef David	1945
	Ministr zahr. Obchodu	Hubert Ripka	1945
	Ministr spravedlnosti	Jaroslav Stránský	1945
Československá strana lidová	Náměstek předsedy vlády	Jan Šrámek	1945
	Ministr pošt	František Hála	1945
	Ministr zdravotnictví	Adolf Procházka	1945
Nezávislí ministři	Ministr zahr. věcí	Jan Masaryk	1945
	Ministr národní dopravy	Ludvík Svoboda	1945
	Ministr dopravy	Antonín Hasal	1945

Zdroj: Wikipedie – otevřená encyklopedie [online]. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_vl%C3%A1da_Zde%C5%88ka_Fierlingera>.

Další opatření se týkala očisty škol a výchovných zařízení od fašistického vlivu. Uzavření německých škol a likvidace učebnic z dob okupace, vládní program naopak vybízel k obnově českých a slovenských škol, zejména v pohraničí, k budování nových mateřských, odborných a technických škol. Ruský jazyk byl zařazen do učebních plánů všech druhů škol. Ve věcech obnovy školství se mimořádně angažoval ministr školství a národní osvěty Zdeněk Nejedlý, který dne 12. května převzal vedení ministerstva školství. Úsilí všech učitelů a školních pracovníků bylo jedním slovem zaměřeno k obnově školství (Kováříček, Kovářičková, 1989, s. 16).

Na ministerstvu byly zřízeny odbory, které se staraly o řízení školství, a to:

- Odbor Školství
- Odbor Osvěta a tělovýchova
- Odbor pro předškolní výchovu

Nově byla k ministerstvu školství z ministerstva zdravotnictví připojena tělovýchova a oblast školství se rozšířilo o školství učňovské (Boháč, 1982, s. 10).

Úsilí o obnovu školství bylo tak silné, že ještě v květnu téhož roku byla obnovena výuka na všech českých školách. S nastupujícím novým školním rokem byly otevřeny dveře vysokých škol. Učitelé byli povzbuzováni výzvou „Začněte učit“. Díky válečným událostem byl školní rok 1945/1946 mimořádně prodloužen až do 15. července.

Ministerstvo vydalo první výnos, který umožňoval schopným studentům obecných škol v 6. – 8. ročníku přístup do měšťanské školy, která byla v době okupace označována jako škola hlavní a byla pouze pro omezený počet dětí (tzv. výběrová). Výnos dále vyloučeným a perzekuovaným studentům z dob okupace, kteří studovali střední a odborné školy umožnil, složení maturitní zkoušky a to již v létě a na podzim roku 1945.

Katastrofální stav školních budov volal po jejich obnově, v době okupace totiž sloužily buď jako skladiště vojenského materiálu nebo lazarety a útulky pro vojenské uprchlíky. Díky zásluze národních výborů a obětavosti učitelů, se podařilo během června obnovit vyučování na 70% škol. Toto období po květnu 1945 je označováno jako jedno z nejvýznamnějších v dějinách školství, je třeba zmínit, že během roku 1946 se podařilo zprovoznit 200 mateřských škol, 4 000 národních škol a 50 škol středních. Učitelů tedy nezbyvalo nic jiného, než se chopit svého řemesla, uposlechnout výzev ministerstva, rozhlasu a začít učit (Boháč, 1982, s. 11).

Na celostátním sjezdu učitelstva, který se konal v červenci 1945 pod heslem „Jednotnou školou k jednotě národa“ byly stanoveny tyto cíle:

- zřídit jednotné školy podle nároků Košického vládního programu
- vyřešit otázku vysokoškolského vzdělání učitelů na všech stupních škol
- vybudovat výzkumný ústav pedagogický

Na manifestačním sjezdu učitelstva měl úvodní projev ministr školství Zdeněk Nejedlý, v něm řeší otázku školy, jaká by měla škola být, aby jako nástroj vzdělání sloužila co nejširší vrstvě obyvatelstva. V projevu bylo řečeno: „ (...) *Náš první požadavek je, má-li to být opravdu lidové školství, abychom toto školství sjednotili. Naše školství trpí ještě i dnes velkou rozháraností. Je příliš mnoho všelijakých kategorií škol, je příliš mnoho, řekl bych, i podnikatelů těchto škol atd., jsou zde zkrátka takové rozličné živly, které nám tu školu rozbíjejí. A my to chceme dát dohromady. To je smysl, základní smysl takzvané jednotné školy. Jednotná škola musí především znamenat ne, jak se někde křičí a mluví, nějakou nivelisaci atd., to jsou staré řeči, o nic takového nejde, jednotná škola z tohoto lidového hlediska musí na prvním místě znamenat pořádek, aby to nechodilo a nebylo to rozházeno na všechny strany. Proto musíme ovšem organizovat tuto školu jako jednotnou. Ale co je stejně důležité, musíme ji také naplnit jednotným duchem, poněvadž kdybychom udělali jen jednotnou organizaci a nenaplnili ji tím jednotným duchem, tak bychom zase žádnou jednotnou školu neměli. (...)* “

Další výnos ministerstva školství a osvěty, poukazoval na zřízení Výzkumného ústavu pedagogického v Praze, jako první se angažoval Moravskoslezský zemský národní výbor, který 6. června zřídil Výzkumný ústav pedagogický v Brně. Dne 27. Října 1945 bylo dekretem prezidenta republiky potvrzeno zřízení Výzkumného ústavu pedagogického v Praze,

který měl pobočku v Brně. Tyto dva ústavy byly posléze spojeny. Vysokoškolské vzdělávání učitelů mělo své legislativní zakotvení v *Dekretu prezidenta republiky o vzdělání učitelstva*, kde se píše: „ (...) učitelé škol všech stupňů a druhů nabývají vzdělání na pedagogických a jiných fakultách (odděleních) vysokých škol (...)“.

Ministerstvo školství a osvěty v čele se Zdeňkem Nejedlým maximálně podporovalo tyto snahy o budování výzkumné základny v oblasti pedagogiky, nepodílely se jen filozofické fakulty univerzit, ale také nově utvářené pedagogické fakulty.

Snahy o obnovu školství vedly neustále k zavedení nového zákona, který by upravoval „jednotnou“ výchovu dětí a mládeže v duchu ideálů lidově demokratického státu“ (Boháč, 1982, s. 12).

Směrnice, vydaná ministerstvem pro školní rok 1945/1946 pro střední, odborné a národní školy vycházela ze sjezdu učitelstva. Zaměřovala se na kvalitu výchovy a vyučování, zavedení zcela normálního chodu škol. Učitelům byla dána volnost týkající se vlastní tvorby. Vyzdvihovala byla spolupráce s rodiči a žáky. Novým předmětem byla politická výchova o demokratickém státu.

Rámcové osnovy pro školy obecné, měšťanské a střední byly tvořeny podle požadavků Košického vládního programu, usilovaly o jednotný výchovný a vzdělávací cíl, ve své podstatě vycházely z idey jednotné školy. Osnovy byly vydány výnosem z 30. listopadu 1945 ministerstvem školství a osvěty. Sblížily měšťanské školy s nižšími středními školami a to hlavně proto, aby se mohly měšťanské školy považovat za čtyřtřídní. Náklady na jednoroční učební kurzy převzal stát (Kováříček, Kovářičková, 1989, s. 53).

Od druhého pololetí, začaly pod výnosem ministerstva školství a osvěty z 25. ledna 1946 vznikat tzv. vzorové školy, aby se zvýšila odborná a politická úroveň vyučování a výchovy. Vzorové školy plnily funkci jakýchsi pedagogických laboratoří, z nichž se šířilo pedagogické mistrovství do ostatních škol.

V období bojů o jednotnou školu zaostával zájem o rozvoj Středních všeobecně vzdělávacích škol a jejich školská politika. Střední školy byly utvářeny jako gymnázia a reálná gymnázia, která se dělila na dvě větve a to větev základní a technickou. Tyto školy zaostávaly za ostatními druhy škol ve formování politickovýchovné činnosti a sociální struktury žáků. Stejně tak na tom bylo i školství vysoké. Naopak ve srovnání s léty 1939-1945, kdy došlo k uzavření vysokých škol, docházelo k zakládání nových lékařských fakult na Univerzitě Karlově v Hradci Králové a Plzni.

V roce 1946, byly zákonem č. 100/1946 Sb. založeny pedagogické fakulty a to na univerzitách v Praze, Brně, Olomouci a Bratislavě. Především měly sloužit pro vzdělání učitelů, vysokoškolské studium se rozdělovalo podle zařazení studujícího učitele. Pro učitelky mateřských školy bylo stanoveno roční studium, pro učitele obecných škol, dva roky, pro učitele měšťanských škol, tři roky.

Dálkové studium na fakultách, zřízených zákonem č. 100/1946 Sb. umožňovalo učitelům, doplnit si vysokoškolské vzdělání, dle výnosu ministerstva z 1. Října 1947.

Koncepce československého školství byla hlavně v zájmu všech politických stran. Program národně socialistické strany a sociální demokracie upřednostňoval diferencovanou jednotnou školu, strana lidová vznesla požadavek církevního školství, KSČ měla ve svém programu důsledně jednotnou školu.

Politické poměry byly v prvních poválečných letech tak složité, že neumožňovaly v plné míře realizovat stanovené reformní cíle. Otázku vysokoškolského vzdělání učitelů a zřízení Výzkumného ústavu pedagogického se podařilo vyřešit již v roce 1945. Bohužel otázka jednotného školství byla buržoazními stranami neustále odsouvána a nakonec v roce 1946, kdy se ministrem školství stal Jaroslav Stránský, dokonce zpochybněna (Kováříček, Kovářičková, 1989, s. 17).

Boj o jednotnou školu, jak už vyplývá ze situace, měl povahu politickou a ideologickou. Angažovaly se politické strany, církve, akademičtí pracovníci, ministerstva apod. Jedna strana usilovala o školu diferencovanou a druhá zastávala názor, založit jednotnou školu nediferencovaného typu. Levicově orientovaní učitelé v čele se Zdeňkem Nejedlým reprezentovali názor KSČ a prosazovali uniformní, pro všechny stejnou jednotnou školu. Diferenciace ale neodpovídala marxistické ideologii, neboť počítala s přirozenými rozdíly mezi lidmi. Byla označována za buržoazní, stavící se proti myšlenkám marxismu a socialismu. V dubnu 1947 Edvard Beneš odsouhlasil jednotnou školu na delegaci Svazu zaměstnanců školství a osvěty ROH, jejíž diferenciaci přenechal odborníkům (Vališová, Kasíková, 2007, s. 84).

2.2 Vliv politiky na jednotnou školu v letech 1945-1948

Po druhé světové válce měly velký vliv na řízení školství, školské komise, které byly zřizovány ústřední komisí při ústředním výboru KSČ. V tomto výboru zastával významné místo Otokar Chlup, tehdejší předválečný člen KSČ. Otokar Chlup byl velký kritik pedagogického reformismu, bojoval za vytvoření jednotné školy, pedagogické fakulty a prosazoval sovětskou školu a pedagogiku.

V prosinci 1945 se v Praze konala konference delegátů krajských školních komisí při krajském výboru KSČ, tato konference je označována jako důležitý mezník ve vývoji školské politiky KSČ. Na této konferenci delegáti krajských školních komisí projednávali hlavně formování školského programu KSČ, mimo jiné také činnost ministerstva školství a osvěty, počátky výzkumného ústavu pedagogického a další otázky, týkající se například svazu zaměstnanců školství a osvěty atd.

Ještě v tom samém měsíci byla komise odborníků, které předsedal Otokar Chlup, pověřena ministrem školství, Zdeňkem Nejedlým, aby pracovala na upřesnění koncepce jednotné školy.

Vývojové tendence sovětského školství směřovaly ke konceptu důsledně jednotné diferencované státní školy, které prosazovali již ve 30. letech stoupenci pedagogického reformismu pod vedením Václava Příhody.

Ministerstvo školství a osvěty vydalo dne 1. října 1945 výnos, díky němuž byly ve školním roce 1945/1946 otevřeny první třídy měšťanských a středních škol, které měly jednotnou organizaci. V českých zemích bylo asi 300 tříd tohoto typu, školy spadaly pod zemské školní rady. Vznikly také jednotné školy 2. stupně, a to v Praze, Písku a Duchcově. Takzvaný Duchovský experiment kritizoval dvoukolejnou školskou soustavu, která byla zavedena ještě v dobách předmnichovské republiky a podle které byly děti pracujícího lidu nuceny navštěvovat školy třídního charakteru. Toto Duchovský experiment odsuzoval a stanovil, aby všichni žáci byli vychováváni jednotně, pedagogicky byl řízen Václavem Příhodou.

Dle statistických údajů, vypovídajících o školním roce 1945/1946, navštěvovalo měšťanské školy 83,4% dětí ve věku od 11 do 15 let, nižší třídy středních všeobecně vzdělávacích škol, 11% dětí a 6. - 8. postupný ročník obecných škol, 5,6% dětí.

V březnu 1946 se konal první poválečný sjezd KSČ, kde vystoupil Klement Gottwald a připomněl nutnost národní a demokratické revoluce, jako přechod k socialismu a chystaná opatření v oblasti kultury a vzdělávání. VIII. sjezd KSČ předcházel volební kampani, která skončila dne 26. května 1946 vítězstvím komunistů. KSČ v českých zemích získala 40% hlasů a v pohraničních okresech 70%. Předsedou vlády se stal komunist Klement Gottwald. Edvard Beneš po volbách pověřil Klementa Gottwalda k sestavení vlády, neboť KSČ byla po volbách nejsilnější parlamentní stranou. Ministrem školství se stal Jaroslav Stránský, Zdeněk Nejedlý se stal ministrem sociální péče.

Gottwaldův vládní program byl označován také jako Budovatelský, plánem Budovatelského programu byla hospodářská obnova a výstavba republiky, obnova válkou zničené ekonomiky a usiloval o vytvoření skutečně demokratického rázu republiky, v dalších částech navazoval na

košický vládní program. Budovatelský program Gottwaldovy vlády ve své podstatě uplatňoval leninské principy pod vedením Antonína Zápotockého, proto byl mnohými pravicově orientovanými stoupenci odmítán.

Školská politika byla v letech 1946-1948 předmětem manévrování politických sil, z druhé strany byla zároveň podporována bojem o jednotnou školu řadou pedagogů a vědců z jiných oborů. Spory vycházely z bojů o školu jednotnou nediferencovanou a školu vnitřně diferencovanou. Této problematice se věnovaly ve velké míře noviny, vycházelo mnoho článků, ve kterých padala kritika na ministerstvo školství, přeceňující hlasy středoškolských a vysokoškolských profesorů, mezi nimiž bylo nejvíce odpůrců koncepce jednotné školy. Proti postátnění školství se stavěla například i katolická církev, přičemž církevní školy tvořily jen 3% z celkového počtu škol (Boháč, 1982, s. 14-19).

Československé školství se po skončení druhé světové války snažilo navázat na reformy školy, které probíhaly již před okupací. Všechny snahy a plány demokratické republiky se však rozplynuly po únorovém převratu, kdy se k moci dostali komunisté. Zákonem z roku 1948 o jednotné škole bylo školství radikálně modifikováno bez ohledu na zásady vnitřní diferenciaci a individualizace (Vališová, Kasíková, 2007, s. 84).

V roce 1948 se dostává k moci Komunistická strana Československa a je plně odpovědná za rozvoj školství, vláda se musela komunistické straně plně podřídit. KSČ zavádí důslednou koncepci jednotného školství. Jednotné školství bylo během vlády KSČ několikrát upravováno řadou zákonů a reforem, z nich téměř žádné nebyly realizovány v plné míře, ani jsme se nedočkali očekávaných výsledků. Výchova v komunistickém Československu vycházela z marxismu, později marxismu – leninismu, čímž nedávala prostor k dialogu, který tvoří podstatu demokraticky orientované výchovy.

Komunistická pedagogika v duchu marxismu – leninismu byla odrazem pasivity a průměrnosti, odborná úroveň našeho školství díky těmto přístupům klesala (Jůva, 1997, s. 59).

Období v poválečném Československu v letech 1945-1948 se zapsalo do historie a lze ho označit za období s velmi napjatou atmosférou. Řešila se otázka budoucího vývoje školství, tehdejší politici a pedagogové usilovali o to, aby školství navazovalo na předválečné demokratické období. Avšak díky okupaci se stát potýkal se špatnou ekonomickou situací, díky které bylo navázání školské správy na předválečnou značně obtížné. Jediným řešením, jak postavit školskou správu v Československu opět na nohy, je její reforma, a to vytvoření jednotné školské soustavy. Hlavní postavou reformátorů školské správy byl Zdeněk Nejedlý, tehdejší ministr školství, na nově obnoveném Ministerstvu školství a osvěty. Nejedlý společně s ostatními příznivci reformy prosazovali tzv. uniformní, pro všechny stejnou, jednotnou školu. Postupně se do otázek prosazování reformy zapojovaly jednotlivé politické strany, církve a ministerstva. Poté co prezident Edvard Beneš přijal v dubnu roku 1947 delegaci Svazu zaměstnanců školství a osvěty - Revolučního odborového hnutí (dále jen ROH), souhlasil s provedením jednotné školy a realizaci svěřil do rukou odborníků.

Po revolučním převratu v únoru roku 1948 stanul v čele republiky Klement Gottwald, dosavadní předseda komunistické strany Československa a vlády se ujali komunisté. Ještě v tom samém roce byl vydán zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství. Každý konkurenční ústav byl označen za zbytečný a byl zrušen. Zanedlouho bylo veškeré školství zcela postátněno (Vališová, Kasíková, 2007, s. 84).

2.3 Osobnosti socialistické pedagogiky

Otokar Chlup (1875-1965), velice významné bylo jeho třicetileté působení na Masarykově univerzitě v Brně, jako profesor pedagogiky, v letech 1920-1950. Mezi jeho významné spisy řadíme díla, jako *Vývoj pedagogických idejí v novém věku* (1924), *Středoškolská didaktika* (1935), *Pedagogika* (2. vyd. 1936). Otokar Chlup spadal pod tzv. brněnské křídlo reformní pedagogiky (zastávající více domácí tradice), které bylo tak trochu ve stínu toho pražského (zastávající anglosaské pojetí), ve kterém působil Václav příhoda. Přesto jeho působení významně přispělo k reformním snahám ve třicátých letech u nás. Chlup propagoval tzv. nové školy, odmítal formalismus ve výchově, vycházející z nedoceňování obsahové stránky. Byl současně odpůrcem didaktického materialismu, podle něho mají být jednotlivé složky výchovně – vzdělávacího procesu v harmonii.

Jan Uher (1891-1942), zakladatel pokusných reformních škol, také působil jako profesor na Masarykově univerzitě. Jako jediný se zdárně pokusil o sloučení světových a domácích pozitivních rysů. Snažil se integrovat zahraniční poznatky s propojením domácích tradic. Na výchovu nahlížel ze sociologického pohledu, což dávalo této problematice nový rozměr. K jeho dílům řadíme, *Problém kázně* (1924), *Základy americké výchovy* (1930), *Středoškolský student a jeho svět* (1939). Jan Uher zahynul v nacistickém koncentračním táboře.

Václav Příhoda (1889-1979) působil jako profesor pedagogiky a psychologie na Univerzitě Karlově v Praze. Jeho úsilí směřovalo k vytvoření jednotné vnitřně diferencované školy. Jeho spisy měly významný vliv na rozvoj pedagogiky a psychologie u nás. Šlo o díla *Racionalizace školství* (1930), *Teorie školského měření* (1930), *Úvod do pedagogické psychologie*, *Ontogeneze lidské psychiky*. Cílem jeho snah

byla škola koedukovaná, přizpůsobená individualitě dětí, jednotná, společenská a demokratická.

Během Příhodova působení vznikl v roce 1929 „*Organizační a učební plán reformních škol*“, podle něhož vznikaly pokusné školy (Jůva, 1997, s. 63).

Snahy a úsilí pedagogů vykazují mnoho společných znaků, jsou především z praktického a teoretického hlediska snahy:

- 1) Změnit celkovou orientaci školy.
- 2) Komplexně rozvíjet žákovu osobnost.
- 3) Posílit školní aspekty pracovní, aspekty estetické, tělovýchovné a zdravotní.
- 4) Nahradiť dosavadní „školu učení“, „školu tvůrčí.“
- 5) Prohloubit kontakty školy se životem ve společnosti, s rodinami a i přírodou.
- 6) Překonat tradiční formy výuky ve třídě formami skupinového a individuálního vyučování.
- 7) Překonat tradiční strohé členění žáků podle věku a vytvářet přirozené skupiny dětí a mládeže.
- 8) Posílit úlohu hry v rozvoji jedince vedle učení a práce
- 9) Navodit nový partnerský vztah učitelů a žáků a pozitivně změnit celkovou atmosféru školy.

Sovětská pedagogika

Jak ve své knize uvádí Jůva (1997, s. 50) sovětská pedagogika se rozvíjela v sovětském svazu od 20. let 20. století. Byla založena na marxisticko – leninských filozofických východiscích. Do popředí vystupoval požadavek jednotné státní školy, političnosti a ideovosti. V první fázi se konfrontovala s reformními koncepcemi západní pedagogiky, od roku 1936 aplikovala tradiční evropskou pedagogiku založenou na potřebách socialistické společnosti. Sovětská pedagogika výchovou formovala sovětského občana s důrazem na přírodovědné a polytechnické vzdělání.

Po druhé světové válce se k tomuto myšlení stavěly i ostatní socialistické země.

Mezi představitele dle Jůvy (1997, s. 50) patří:

Pavel Petrovič Blonskij (1884-1941) – profesor na univerzitě v Moskvě, jeho díla, *Základy Pedagogiky* (1925), *Pedologie* (1926), *Pracovní škola* (1919), zdůrazňují úlohu výrobní práce, kterou je třeba spojit s vyučováním.

Anton Semjonovič Makarenko (1888-1939) – mezi jeho díla patří *Pedagogická poema*, *Začínáme žít*, *Vlajky na věžích*, *Přednášky o výchově dětí*, *Problémy školní sovětské výchovy*, *Přednášky pro rodiče* atd. Ve svých přístupech k výchově vycházel z principu pedagogického optimismu, humanismu a perspektivnosti tzn. vypěstovat u žáků perspektivy blízké, střední a vzdálené. Hodně se zabývá prostředky výchovy. Nejdůležitější jsou práce, kolektiv a režim. Práce rozvíjí žákovu osobnost a vytváří hodnoty, učí ho samostatnosti, iniciativě a postojům k druhým lidem. Kolektiv je vnitřně organizovaná skupina s jasným cílem, vychovávat silou veřejného mínění. Režim rozvíjí kázeň.

Vasilij Alexandrovič Suchomlinskij (1918-1970) – napsal řadu spisů, *Pavlyšská střední škola*, *Dávám své srdce dětem*, *Hovory s mladým ředitelem školy*, *Rodičovská pedagogika aj.* V roce 1947 byl jmenován do funkce ředitele Pavlyšské školy, kde se projevil jeho pedagogický talent, dokázal motivovat učitele i žáky, získat si jejich důvěru a dosahovat s nimi nečekaných výsledků. Celkem napsal 36 knih a monografií. Z celého díla je vidět velká láska k dětem, řeší otázky jejich výchovy a vzdělávání, zabývá se materiálním vybavením školy, formováním a řízením pedagogického kolektivu na školách.

3 ČESKÉ ŠKOLSTVÍ PO ROCE 1948

Vítězný únor 1948 nastolil komunistický režim, došlo k čistkám v politické sféře, na ministerstvech, úřadech, v armádě, u policie a ve školách. Čistky prováděly tzv. akční výbory obrozené národní fronty.

Už v březnu téhož roku začali komunisté znárodňovat podniky nad 50 zaměstnanců, znárodnění tak podleho 95% průmyslu. Statky, které byly nad 50ha také propadly státu. Mnoho lidí na situaci v Československu reagovalo emigrací, někteří odešli již před nástupem komunistů, tzv. druhá vlna emigrantů následovala po nastolení komunistického režimu. V květnu 1948 proběhly volby, které však nebyly demokratické. Cílem voleb byla jednotná společná kandidátka Národní fronty, která se skládala z komunistů a zástupců, kteří byli nestranní a souhlasili s komunisty. 9. května bylo Československo prohlášeno lidově demokratickou republikou a vznikl nový parlament s účastí 70% komunistů. Na tuto situaci těžce nemocný Edvard Beneš reagoval abdikací, hlavou státu se tak stal Klement Gottwald a předsedou vlády Antonín Zápotocký.

V září 1948 byl přijat Zákon o táborech nucené práce, ten zřídil tábory nucené práce při uranových dolech v Příbrami a Jáchymově pro politicky nepohodlné osoby. Začaly vznikat nové spolky, Svaz československo-sovětského přátelství, Československý svaz mládeže. Instituce jako Junák, Orel nahradila nově vzniklá organizace Pionýr. Jedním z veřejně projevených odporů proti prezidentovi a jeho vládě byl všesokolský slet v Praze. Sokol byl následně zakázán.

Je nutno zmínit, že docházelo také k mnohým vykonstruovaným procesům mířeným, buď proti opozici, nebo nepohodlným členům strany, popravena byla například Milada Horáková, Heliodor Píka, Rudolf Slánský aj. Státisíce lidí byly neprávem vězněny až do konce komunistického režimu. Střední vrstva byla postupně zlikvidována a úroveň inteligence poklesla. Ideologie marxismu-leninismu vylučovala svobodu myšlení a

náboženské víry. Vedoucí místa byla obsazována kádry, kterým mnohdy chybělo potřebné vzdělání.³

Toto období lze označit jako období dělnické třídy a pracujícího lidu, pod vedením Komunistické strany Československa, budující socialistickou společnost (Boháč, 1982, s. 20).

Československá pedagogika se nesla v duchu socialisticky orientované, třídní výchovy ve své podstatě ideologicky nadřazená individuálním zájmům, prosazující kolektivní hodnoty.

Politické události v roce 1948 vyvolaly zásadní společenskou změnu, kterou potvrdil zákon o jednotné škole, který byl přijat na jaře 1948. Stal se klíčovým zákonem v řešení otázek působení duálního systému na sociální rozvrstvení společnosti z hlediska vnější organizace. Naopak neumožňoval vnitřní diferenciaci, o kterou tak usilovali mnozí pedagogové a reformátoři. Zákon prodloužil povinnou školní docházku na 9 let a propagoval prosovětsky orientovanou pedagogiku (Kalous, Veselý, 2006, s. 18-19).

Jak ve své knize popisuje Vališová a Kasíková (2007, s. 85) zákon o jednotné škole zavedl povinné, bezplatné, jednotné základní obecné vzdělání všem dětem od 6 do 15 let. Povinnou školní docházku prodloužil na 9 let. Žáci, kteří navštěvovali výběrové, všeobecně vzdělávací nebo odborné školy, byli povinni absolvovat navazující tříleté základní odborné vzdělání. Školství bylo zcela postátněno a učitelé se stali státními zaměstnanci. Koncepce jednotného školství měla své ideologické zakotvení v teorii marxismu-leninismu a důrazňovala političnost školy.

³ Wikipedie – otevřená encyklopedie [online] [cit. 2012-02-21]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Komunistick%C3%BD_re%C5%BEim_v_%C4%8Ceskoslove nsku>.

Vertikálně se školská soustava členila na:

Mateřské školy

1. stupeň - Národní školy (1.-5. ročník)

2. stupeň - Střední školy (6.-9. ročník)

Školy 3. stupně:

a. povinné (základní odborné školy, většinou 3leté)

b. výběrové (gymnázia a vyšší odborné školy 2-5leté)

Při prvním a druhém stupni byly zavedeny mimo jiné i školy pro mládež vyžadující zvláštní péči. Musíme připomenout, že zákonem z roku 1948 se tyto druhy škol spolu se školami mateřskými, staly součástí školského systému, do té doby spadaly do oblasti sociální. Zákon dále umožnil poprvé zapojování odborného školství do školského systému. Pro vzdělávání pracujících byly zákonem zřizovány zvláštní kurzy.

Úkolem školy bylo vychovávat politicky uvědomělé občany lidově-demokratického státu, ochránce vlasti, zastánce pracujícího lidu a socialismu. Škola jako politická instituce, díky změnám ve školské soustavě, měla rapidní vliv na změny v cílech a také obsahu vzdělávání. Speciálně pro tyto účely vznikl nový předmět politická výchova, který byl později přejmenovaný na občanskou výchovu. Jelikož nový zákon stanovil nové výchovné cíle, museli se jim podřídít i učební plány, učební osnovy a učebnice. Na počátku 50. let se zvedla vlna ostré ideologické kritiky školy, vztahující se k učebním osnovám a přípravě nových učebnic. Výsledkem bylo v roce 1953 zrušení zákona o jednotné škole a zrušení všech pedagogických fakult, založených v roce 1946.

Roku 1949 byl přijat zákon o jednotných zemědělských družstvech (JZD) a vyhlášena pětiletka. Pětiletka znamenala plán růstu průmyslu a stavebnictví, zejména v oblasti těžkého a zbrojního průmyslu na úkor spotřebního zboží a zemědělství. To vše se promítlo v poklesu životní úrovně obyvatelstva. První vlna násilné kolektivizace proběhla od roku 1949 do roku 1953. Dle sovětského vzoru bylo budováno centrální

hospodářství, s důrazem na těžký a zbrojní průmysl (Walterová, 2004, s. 63).

Počet vysokých škol v Československé republice stále narůstal, důležitým datem toho období, které mělo vliv na vývoj vysokého školství je 18. květen 1950, kdy byl vydán zákon o vysokých školách.

O pouhých pět let později, od přijetí Zákona o jednotné škole, v roce 1953, vyšel v platnost nový revizní zákon pod vnějším politickým tlakem, který přizpůsobil vzdělávací systém Československa sovětskému vzoru. Byl to *Zákon o školské soustavě a vzdělávání učitelů*. Složitá ekonomická situace si vynutila zkrácení povinné školní docházky.

Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů, vydaný 24. dubna 1953, zkrátil povinnou školní docházku na osm let a zavedl jedenáctiletou střední školu. Zákon nahradil dosud platný školský zákon z roku 1948 a tím že v podstatě zkrátil druhý stupeň, bylo navýšeno množství učiva na prvním stupni. Postup ze čtvrtého ročníku do pátého představoval pro mnoho dětí velké problémy. Díky této vzniklé situaci docházelo k velkému propadání, rapidně se zvýšilo procento neúspěšných žáků, z čehož byli viněni učitelé. O napravení úrovně vzdělání se pokoušel Otokar Chlup, zavedením úpravy v učebních osnovách. Vlivem politických zásahů byla celá snaha o zlepšení přerušena (Vališová, Kasíková, 2007, s. 85).

Komunistická moc stále nabývala na síle a to zejména v oblasti řízení školství, v 50. letech se také začalo užívat označení socialistická škola a oslovení „soudruhu“. Na školách se zakládaly pionýrské oddíly a skupiny svazu mládeže. Postupně byla ze škol odstraněna výuka náboženství. Při posuzování práce učitelů, žáků a škol, hrála velkou roli jejich politická orientace a ideologické zakotvení (Walterová, 2004, s. 63).

V roce 1953 došlo ještě k mnoha významným změnám, které měly velký vliv na budoucí uspořádání našeho státu. Došlo ke zrušení přidělového systému a vznikl volný trh. 5. března 1953 umírá Stalin a je odstartován proces destalinizace, umírá také prezident Klement Gottwald, kterému byl vystrojen pohřeb v Praze v duchu stalinských tradic. Prezidentem byl zvolen Antonín Zápotocký. Nařízením vlády č. 6/1953 Sb. se přejmenoval ústřední školský orgán na Ministerstvo školství a osvěty.

Vládním nařízením č. 77/1953 Sb. o nové organizaci ministerstev a ústředních orgánů státní správy, došlo ke sloučení Ministerstva vysokých škol a Ministerstva školství a osvěty ve společné Ministerstvo školství. Zároveň bylo zřízeno Ministerstvo kultury, na které přešly dosavadní úkoly Ministerstva školství, na poli osvěty.⁴

Během období 50. až 80. let vycházelo mnoho zmatených, nesystémových reforem, řešící většinou problémy minulé doby a nikoliv současné potřeby. Opomenuty zůstávaly stále otázky vzdělání, efektivní organizace výchovy, právo na svobodu mínění, zavádění nových technologií apod. Tento stav trval až do konce 80. let.

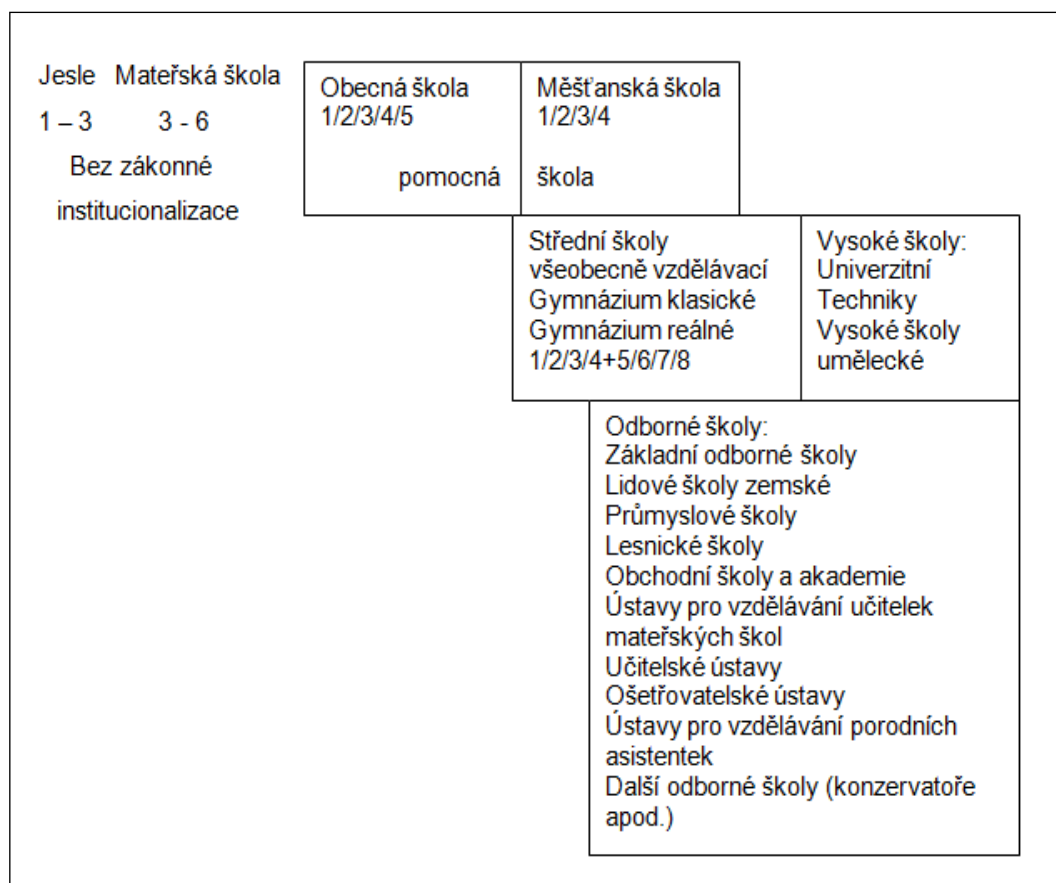
Společnost byla nucena podřídít se socialistické společnosti, jejím reformám, které byly vždy vyhlášeny a nikdy plně realizovány. Největší dopad mělo toto období na sféru školství, výrazně poklesla vzdělanostní úroveň obyvatelstva, opomíjena byla oblast kvalifikační přípravy, která nedržela krok s celkovým světovým vývojem. Vzdělávání bylo podřízeno marxisticko-leninským ideologiím. KSČ dohlížela na nárůst škol, které ovšem umožnili dosahovat úplného středního vzdělání, ale v převážné většině pouze v oblasti nematuritního učňovského vzdělávání a to hlavně z toho důvodu, aby učni mohli být co nejdříve součástí dělnické třídy. Možnost studia na vysokých školách byla ideologicky podmíněna,

⁴ Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: *Ministři školství od roku 1848* [online]. [cit. 2012-02-21]. Dostupné z WWW:<<http://www.msmt.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848>>.

například nedělnickým rodinám byl umožněn přístup na vysoké školy ob jednu generaci. Socialismu podřízená škola a učitelstvo sloužilo KSČ, která měla vedoucí postavení.

Pedagogická práce byla měřena a hodnocena kritériem úspěšnosti a efektivnosti komunistické výchovy. KSČ měla vedoucí úlohu a v rukou všechny kontrolní mechanismy napříč státní školskou správou, která byla plně centralizovaná (Kalous, Veselý, 2006, s. 18-19).

Obr. 2 Dvoukolejný školský systém 1945 – 1948

Zdroj: BOHÁČ, A. et al., *Dějiny školství v Československu 1945-1975*, s. 23

3.1 Právní úprava školství v letech 1948-1953

Po skončení druhé světové války v roce 1945, začali všichni pedagogové a odborníci usilovat o to, aby zastaralá školská soustava dostala novou podobu. O tři roky později, po dlouhých rozepřích o podobě školy, vyšel v platnost *Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství*. Tento zákon smetl ze stolu tzv. malý školský zákon z roku 1922, který do té doby upravoval školství s ČSR a ve své podstatě vycházel ze zákona z roku 1869 tzv. Hasnerův zákon, ještě z dob Rakousko-Uherska.

Zákon o jednotné škole předložil ke schválení tehdejší ministr školství Zdeněk Nejedlý v dubnu 1948, v podstatě se jednalo o průlomový zákon, který nastolil jednotu, rovné právo na vzdělání, obecné vzdělání na všech typech a stupních škol. Aby se předešlo nedemokratickému vzdělávání, školství bylo zestátněno.

Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství v úvodním ustanovení definuje toto:

§ 2 „Školy pečují o všestranný rozumový, citový, mravní a tělesný rozvoj žactva. Vzdělávají mládež v duchu pokrokových tradic a ideálů humanity, vychovávají k samostatnému myšlení, cílevědomému jednání, činnorodé práci a družné spolupráci a probouzejí v mládeži touhu po sebevzdělání a pokroku. Vedou je k činné účasti na životě školy a na budovatelském díle republiky. Vychovávají národně a politicky uvědomělé občany lidově demokratického státu, statečné obránce vlasti a oddané zastánce pracujícího lidu a socialismu.“

Druhá část tohoto zákona se věnuje definování mateřské školy.

§ 8 „Mateřská škola poskytuje v těsné součinnosti s rodinnou, dětem ve věku od tří let do doby, kdy začnou docházet do národní školy, výchovnou péči, zdravotní a sociální ochranu.“

§ 9 „Mateřská škola se obvykle třídí v obci nebo závodě, přihlásí-li se nejméně 20 dětí z jejího předpokládaného obvodu; lze ji zrušit, klesne-li

počet zapsaných dětí pod 15. V jedné třídě má být nejvýše 30 dětí; při vyšším počtu dětí se podle možnosti zřídí další třída. Mateřskou školu zřizuje zemský školský úřad, který stanoví též její obvod.“

§ 10 „Do mateřské školy se přijímají tělesně i duševně zdravé děti, které zpravidla bydlí v jejím obvodu a které se k docházce do školy přihlásí. Výchovná péče na těchto školách je bezplatná.“

Vychovatelky v mateřských školách poskytovaly dětem základy dovedností a vědomostí z oblastí společenského poznání a praxe, které měly účelně rozvíjet jejich řeč, myšlení a zájem o učení. Mateřské školy byly základem pro tvorbu správného společenského chování, kázně, návyků, samostatnosti, estetického vnímání a kolektivního soužití. Sociálním posláním mateřských škol a jeslí bylo umožnění všestranného zapojení matek do společenského života.

Třetí část zákona je věnována společným ustanovením pro školy prvního a druhého stupně.

§ 13 „Povinnost chodit do školy prvního a druhého stupně trvá devět let a začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší šestý rok věku. Povinnost chodit do školy druhého stupně mají děti, které úspěšně dokončily pátý postupný ročník školy prvního stupně.“

§ 16 „Rodiče (zákonní zástupci), jsou povinni přihlásit své dítě k soupisu nebo zápisu do školy a dbát, aby podle ustanovení školního řádu chodilo do školy pravidelně a včas.“

§ 20 „Školy prvního a druhého stupně zřizuje a zrušuje zemský školní úřad a stanovuje taktéž jejich obvody.“

Podle zákona mohlo být v první třídě a na jednotřídní škole nejvíce 30 žáků, v ostatních třídách byl maximální počet žáků stanoven na 40. Střední škola se zřizovala v obvodu, kde bylo podle tříletého průměru minimálně 100 dětí.

Čtvrtá část zákona stanovuje společná ustanovení pro školy třetího stupně.

§ 33 „Školy třetího stupně jsou:

1. Povinné: Základní odborné školy
2. Výběrové
 - a) Odborné školy – se studijní dobou kratší než čtyřletou
 - b) Vyšší střední školy – se studijní dobou nejméně čtyřletou (vyšší odborné školy, gymnázia)“

§ 34 „Školy třetího stupně zřizuje a zrušuje, podle plánu stanoveného vládou a jejich názvy určuje ministerstvo školství a osvěty.“

§ 35 „Pro jednotlivá odvětví hospodářského, sociálního nebo uměleckého života se zřizují zvláštní druhy povinných a výběrových odborných škol (pro zemědělství, průmysl, řemeslo, obchod, dopravu, pro ženská povolání, uměleckou činnost, pro sociální a zdravotní službu, výživu apod.). Při zřizování těchto škol se dbá zájmů jednotlivých oblastí.“⁵

Spolupráci mezi školou a rodiči zabezpečovalo jakožto právnická osoba Sdružení rodičů a přátel školy.

Zákon měl svá pro i proti, celkové jeho vyznění bylo progresivní, škola jako instituce podporovala soudržnost a vzdělávala v souladu s principy demokratického státu, zákon respektoval národní tradice. Na druhé straně, vlivem státní kontroly a politické moci, neumožňoval škole demokratický vývoj ani učitelům nebyla umožněna tvořivá práce.

Zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách, tímto zákonem bylo upravováno vysoké školství, a to až do roku 1990, než byl tento zákon zrušen předpisem č. 163/ 1990 Sb.

Úvodní ustanovení:

§ 1 „Lidově demokratická republika v úsilí o neustálé zlepšování životních podmínek a kulturní úrovně našeho lidu a v úsilí o rozvoj vědy a umění pro

⁵ Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství

budování socialismu v naší vlasti zřizuje vysoké školy a pečuje o ně. Zajišťuje tím nejschopnějším synům a dcerám pracujícího lidu přístup k nejvyšším stupňům vzdělání se zřetelem k potřebám a prospěchu celku.“

§ 2 „Úkolem vysokých škol, jako škol nejvyššího stupně, je vychovávat odborné i politicky vysoce kvalifikované pracovníky, věrné lidově demokratické republice a oddané myšlence socialismu, tvořivě umělecky a vědecky pracovat a spolupracovat na šíření vědy a umění mezi lidem.“

§ 7 „V čele vysoké školy je rektor a rada vysoké školy. Vysoká škola se zpravidla dělí na fakulty, v čele fakulty je děkan a fakultní rada.

Studenti.“

§ 25 „Stát pečuje o studenty po stránce sociální, zdravotní, kulturní a mravní. Studenti jsou povinni pracovat ze všech sil, aby splnili co nejlépe studijní plán a stali se tak odborně i politicky vyspělými budovateli socialismu.“⁶

Školská soustava podléhala neustálému politickému tlaku a ideologicky motivované kritice školy, mířené proti Příhodovskému pojetí reformní pedagogiky, úsilí českých učitelů, ale i např. globální metodě čtení. Vlivem politického tlaku byl zrušen zákon o jednotné škole a všechny pedagogické fakulty založené v roce 1946. V roce 1953 vychází nový školský zákon.

Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů, který ve svém úvodním ustanovení hovoří takto:

§ 1 „Pro socialistickou společnost, kterou budujeme, musí naše škola vychovávat všestranně rozvinuté a dokonale připravené nové socialistické občany – dělníky, rolníky a inteligenci.“

Toto poslání může splnit jen škola spjatá s velkými úkoly socialistického budování a s politickým, hospodářsko-technickým a kulturním rozvojem vlasti a s její obranou.

⁶ Zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách

Velkému poslání socialistické školy musí odpovídat taková příprava a vzdělání učitelů, jakožto hlavních činitelů ve školní výchově mládeže, které zajistí vysokou ideovou i odbornou úroveň jejich pedagogické práce. První část tohoto zákona je věnována úpravě mateřské školy, všeobecně vzdělávací školy, odborné školy a školy pro mládež vyžadující zvláštní péči.

Docházka do mateřských škol je podle nového zákona nepovinná. Povinná školní docházka je zkrácena na osm let, první rok povinné školní docházky se bere jako přípravný.

Osmileté a jedenáctileté střední školy poskytují všeobecné vzdělání. Podle § 4 *„Osmiletá střední škola připravuje žáky pro povolání, odbornou školu nebo pro vyšší všeobecné vzdělání. Jedenáctiletá střední škola dává žákům v prvních osmi postupných ročnících základní všeobecné vzdělání a v posledních třech postupných ročnících vyšší všeobecné vzdělání a připravuje především pro studium na vysoké škole. Poslední tři postupné ročníky jsou výběrové.“*

Do odborných škol, které byly výběrové, mohli být přijati absolventi osmileté střední školy nebo osmého postupného ročníku jedenáctileté střední školy. Pro mládež se sníženými schopnostmi se zřizují zvláštní školy. Gymnázium zaniká.

Druhá část zákona se věnuje školám pro vzdělávání učitelů. Odborná příprava učitelů se uskutečňuje na školách takového stupně, na kterém budou dále působit. Učitelky mateřských škol se vzdělávají na tříletých pedagogických školách, učitelé 1. – 5. ročníku střední školy a školy národní se vzdělávají na čtyřletých pedagogických školách. Vzdělání pro učitele 6. – 8. ročníku je organizováno na dvouleté vyšší pedagogické škole. Z pedagogických fakult se stávají vysoké školy pedagogické, na kterých se vzdělávají učitelé 9. – 11. postupného ročníku jedenáctileté střední školy, pedagogické školy a odborné školy.⁷

⁷ Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů

Školská soustava byla v roce 1953 organizována podle sovětského vzoru a jejím cílem bylo připravovat žáky pro praktická povolání. Zkrácení školní docházky bylo odůvodňováno potřebou národního hospodářství, které vyžaduje specializované kádry.

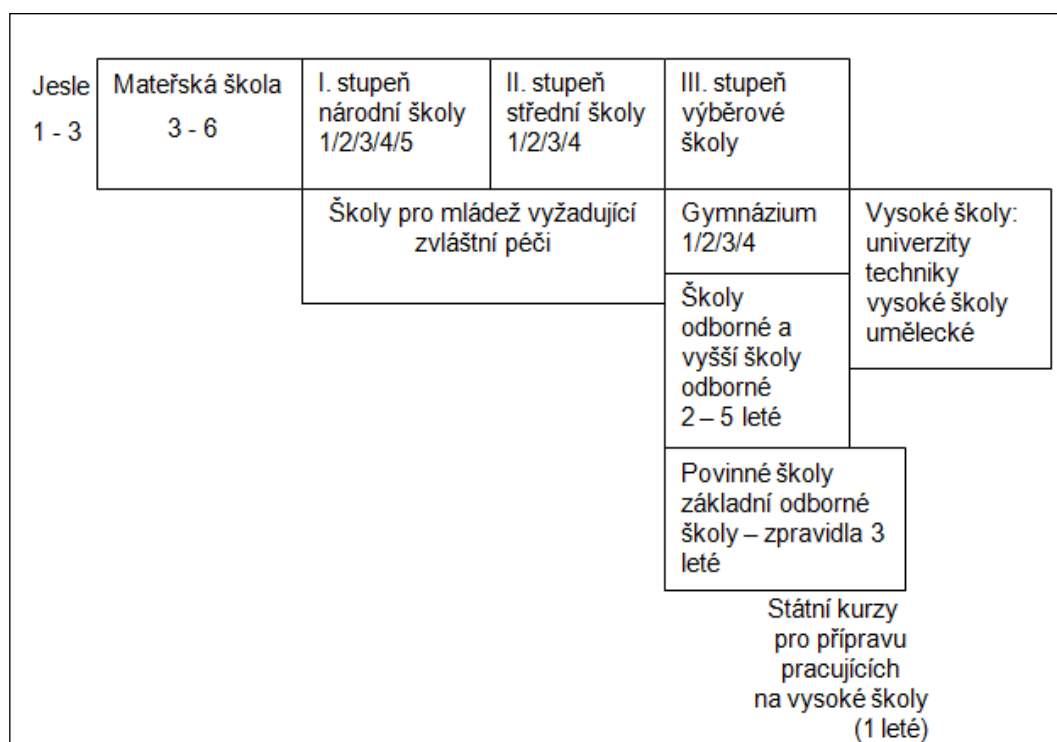
Politicky a ideologicky podmíněné vyznění zákona mělo z historického hlediska nejhorší dopad na českou školu a vzdělanost.

Zákon výrazně narušil původně demokratickou koncepci jednotného školství a výrazně zbrzdil vývoj české školy. Negativně a nenapravitelně poznamenal generace tehdejších učitelů, ale i žáků. Díky zkrácené školní docházce a nezredukovanému obsahu učiva docházelo k přetěžování žáků a jejich následnému propadání. Více než 20% žáků nedokončilo vzdělání na osmileté střední škole, neboť tomuto tempu nestačili. Mnozí rodiče žádali o opakování osmé třídy u svých dětí, aby nemuseli už ve čtrnácti letech nastupovat do povolání nebo učebních oborů.

Většina vyučovacích hodin byla zaměřena na polytechnické vyučování a tím nebyl dán dostatečný prostor k výuce humanitních a esteticko-výchovných předmětů. Učebnice a učební osnovy byly zcela podřízeny ideologii současné doby, která ovlivnila i kulturní a sociální zkušenosti žáků. To mělo výrazný vliv na nedostatky ve všeobecném vzdělávání.

Jako pozitivní lze hodnotit jedině to, že byl dále dostatečný prostor středoškolskému vzdělání a výrazně se rozšířila síť jedenáctiletých středních škol (Walterová, 2004, s. 64).

Obr. 3 Jednotný systém školské soustavy v letech 1948 – 1953

Zdroj: BOHÁČ, A. et al., *Dějiny školství v Československu 1945 – 1975*, s. 23

3.2 Mimoškolní výchovně vzdělávací a zájmové instituce

Společenské instituce

Výchova ve společenských institucích úzce souvisela se zapojením do života socialistické společnosti a byla významným činitelem při plnění úkolů a cílů společenské výchovy. Po vítězném únoru 1948, závazně pro školství, osvětu a i armádu, bylo „učení K. Marxe V. I. Lenina a J. V. Stalina prohlášeno za jedinou státní ideologii“ (Rataj, 2003, s. 93).

Společenské instituce neodmyslitelně charakterizovaly komunistickou výchovu, komunistický stát v 50. letech zakládal nové masové zájmové a společenské organizace, mezi nejvýznamnější patřily: Komunistická strana Československa, Revoluční odborové hnutí, Československý svaz mládeže a jeho pionýrská organizace, Československý svaz tělesné výchovy, Svaz Československo-sovětského

přátelství, Československý svaz žen, Svazarm, Svaz protifašistických bojovníků, zájmové organizace aj.

Tyto organizace v závislosti na svém poslání umožňují svým členům rozvíjet a uspokojovat své potřeby a podílet se na společenském dění v závislosti na požadavky kladené a usměrňované autoritou.

Výchovná funkce těchto organizací se zaměřovala především na péči o vlastní dorost a záměrné výchovné působení na široký okruh obyvatelstva s působením na mnoho skupin a jedinců, kteří nebyli jejich členy. Je nutno zmínit, že výchovná funkce byla primární, ale hlavní smysl působení vyplýval z cílů politických, hospodářských a kulturních. Výchovná oblast těchto organizací je obsažena i v úvodních ustanoveních Komunistické strany Československa z roku 1966, kde je doslova uvedeno: *„(...) pečuje o rozvoj vzdělání a výchovy v duchu komunistických idejí, neustále prohlubuje politickou a morální jednotu společnosti.“* Komunisté mají povinnost: *„(...) vzdělávat se a osvojovat si nejnovější techniku, zdokonalovat svou kvalifikaci (...) jít příkladem v plnění povinností vůči společnosti osvojovat si marxismus-leninismus, zvyšovat svou ideovou úroveň, přispívat aktivně k výchově člověka komunistické společnosti; rozhodně bojovat proti všem projevům buržoazní ideologie, proti zbytkům soukromovlastnické psychologie, náboženským předsudkům a jiným přežitkům minulosti (...) osvojovat si a dodržovat zásady komunistické morálky (...) být příkladem v osobním životě, poměrem k rodině a péčí o výchovu dětí, být skromný, pravdivý a čestný vůči straně a lidu“* (Chlup, 1967, s. 285-286).

Na rozdíl od výchovných a vzdělávacích metod, které jsou charakteristické pro školské instituce, se společenské instituce zaměřují na kolektivní činnosti, řešení praktických úkonů. Po založení sociálního hnutí mládeže, jejímž produktem jsou společenské instituce, bylo jejich posláním tvořit v socialistickém státě početnou organizaci, mládež vychovávat v duchu komunistických idejí, bojovat proti buržoazním tendencím a v neposlední řadě klást důraz na aktivitu mládeže, uvědomující si svá práva a povinnosti vůči státu.

Pionýrská organizace, jednotná organizace Československých dětí i Československý svaz mládeže měli ideově jednotný vliv na výchovu této generace s přihlédnutím k věku, potřebám a zájmům, ale v souladu s výchovnými cíli socialistické školy. Činnost společenských institucí se zaměřovala na oblast: politickou a ideovou, technickou a přírodovědnou činnost, veřejně prospěšnou činnost pracovní a studijní, tělovýchovnou, brannou, sportovní a kulturní činnost.

Veřejné vzdělávací instituce

Spolu s výše zmíněnými společenskými institucemi provozoval socialistický stát i řadu dalších zařízení, pečujících o volný čas dětí a mládeže organizovaných mimo školní vyučování. Úkolem veřejně vzdělávacích institucí společně s pionýrskými organizacemi Československého svazu mládeže bylo organizovat činnosti dětí a mládeže výchovným působením. Mezi tyto instituce řadíme na první místo Domy pionýrů a mládeže, které byly metodickými středisky mimoškolní práce, společný výchovný cíl měli i různé stanice, které spojovaly školu s praktickým životem a se zaměřením na jednotlivé obory, např. stanice mladých přírodovědců, stanice mladých techniků nebo stanice mladých turistů.

Patří sem také školní družiny pro děti od 1. do 5. ročníku, dále školní kluby pro žáky 6. – 9. ročníků. Družiny a kluby byly součástí školní docházky a jejich úkol spočíval ve výchově a vzdělávání v době mimo vyučování a v době prázdnin. Školy s celodenní péčí a školy internátní měly hlavně pomoci pracujícím rodičům.

Pro žáky středního stupně, kteří bydleli mimo územní oblast školy, sloužily domovy mládeže. Zde měli zajištěné ubytování, stravování a podmínky pro studium.

Ostatní mimoškolní zařízení starající se o děti, které nemohou být z různých důvodů vychovávány svou rodinou, spravovalo Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo kultury a školství. Ministerstvo zdravotnictví spravovalo kojenecké ústavy pro děti do tří let věku a dětské domovy pro

děti od 1 roku do 3 let. Ministerstvo kultury a školství převzalo správu dětských domovů pro děti ve věku od 3 do 15 let, ty se dále členily na:

- dětské domovy třídící
- dětské domovy
- dětské domovy pro děti obtížně vychovatelné
- internátní školy pro mládež vyžadující zvláštní péči

4 CHARAKTERISTIKA SOUČASNÉHO ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU VE SROVNÁNÍ S POVÁLEČNÝM OBDOBÍM

Přístup ke vzdělávání a poskytování vzdělání v České republice je obsaženo v Listině základních práv a svobod (LZPS). Podle článku 33 LZPS má každý právo na vzdělání a školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.

Po uvolnění poměrů v České republice po roce 1989 došlo v českém školství k mnoha změnám, zejména v oblasti financování, nabídky vzdělávání atd. Vznikají nové druhy škol, vznikají i odborné školy a nové studijní obory. Vytvářejí se i nové vzdělávací programy a to zejména na úrovni základního vzdělání. Školy získaly jistou samostatnost, zavedením tzv. právní subjektivity státních škol, tím dostaly možnost určité nezávislosti v rozhodování o personálních, finančních a organizačních otázkách. Vzniká také nestátní sektor škol, které zřizují soukromé osoby, společnosti nebo církve.

Školy a školská zařízení v České republice jsou financovány zejména ze státního rozpočtu, ale částečně i z vlastní hospodářské činnosti. Finanční prostředky mohou školy také čerpat z Evropských fondů, pokud se zúčastní některých mezinárodních programů. Investiční výdaje škol hradí jejich zřizovatelé, tedy obce, kraje, soukromé osoby popřípadě církve (Vališová, Kasíková, 2007, s. 88).

Dále se pokusíme charakterizovat současný školský systém vzdělávání s ohledem na odlišnosti, které byly v systému školství v minulém režimu.

Na rozdíl od dnešní doby, v minulém režimu výchovné praktiky socialistické školy vyzdvihovaly práci dělníků a rolníků, díky nimž údajně rostl blahobyt a štěstí celé lidově demokratické republiky. V podstatě školy

měly vychovávat novou generaci, která bude prosazovat pouze komunistickou stranu a socialismus v morálce, kultuře a společenských vztazích.

Tato doba se vyznačovala direktivními metodami řízení. Jak uvádí Rataj (2003, s. 97-98) stalinskou ideologii rozvíjel režim v síti politicko-vědeckých institucích a to zejména na Vysoké škole stranické (později Vysoká škola politická), Vojenské politické akademii Klementa Gottwalda a v Ústavu dějin KSČ, později marxismu-leninismu.

Současné vzdělávání na území ČR je upraveno třemi základními právními předpisy:

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zákon vymezuje základní cíle a zásady vzdělávání, vzdělávací soustavu, její hodnocení, financování škol. Definuje práva a povinnosti žáků, problematiku školského rejstříku, stanovuje orgány státní správy a samosprávy ve školství.

Dne 1. ledna 2012 nabyla účinnosti novela školského zákona, vyhlášená pod č. 472/2011 Sb., se kterou se mění školský zákon. Novela přinesla následující změny:

- V přijímacím řízení na střední školy bude mít uchazeč nově možnost podat pouze dvě přihlášky, namísto obvyklých tří. Na odevzdání zápisového lístku bude mít 10 dní. Ředitel střední školy bude mít povinnost zveřejnit výsledky přijímacího řízení, hodnocení ukončí do 3 pracovních dnů, po termínu přijímacího řízení. Ředitel bude nově vydávat pouze rozhodnutí o nepřijetí žáků. Je tedy na uchazeči, aby si sám zjistil, zda byl přijat.
- Prodlužuje se lhůta pro uplatnění zápisového lístku z 5 na 10 dnů, ode dne, kdy byl výsledek přijímacího řízení zveřejněn. Vzetí zápisového lístku zpět se až na výjimky ruší. Výjimkou je případ, kdy jej žák bere zpět pro uplatnění na druhé škole, kde bylo odvolání úspěšné.

- Novela ruší povinnost základních škol vydávat výstupní hodnocení. Výstupní hodnocení již nebude moci být součástí přihlášky ke vzdělávání.
- Upřesňuje se způsob podávání přihlášek uchazečů s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Nově se umožňuje, aby v nezbytných případech za uchazeče s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou podal přihlášku místo zákonného zástupce ředitel příslušného zařízení.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, tento zákon ve svém znění definuje pedagogické pracovníky škol a školských zařízení, dále upravuje kvalifikační požadavky pro výkon jejich činnosti.

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, zákon upravuje funkci a celospolečenské cíle vysokých škol. Stanovuje druhy vysokých škol, definuje kompetence státní správy a vysokých škol, financování, hospodaření. Vymezuje studium a povinnosti studujících, postavení a pracovně právní vztahy akademických pracovníků.

Vzdělávací soustava České republiky je tvořena druhy škol, které jsou vyjmenovány v § 7 odst. 3 školského zákona:

- Mateřská škola
- Základní škola
- Střední škola
- Konzervatoř
- Vyšší odborná škola
- Základní umělecká škola
- Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky

Mateřské školy jsou určeny pro děti předškolního věku. Docházka do tohoto typu školy není povinná a je určena pro děti od tří do šesti let. Poskytuje se za úplaty. Mateřské školy rozvíjí děti v oblasti citové, mravní, rozumové, tělesné a připravuje pro vstup na základní školu.

Základní školy poskytují povinné bezplatné základní vzdělání všem dětem. Docházka do těchto škol je devítiletá a rozděluje se na první a druhý stupeň. Zákon umožňuje zřizovat i základní školy, které nemají všechny ročníky.

Základní umělecké školy poskytují žáků vzdělání v uměleckých oborech, připravují pro vstup na střední školy, případně vysoké školy stejného uměleckého zaměření.

Mezi střední školy řadíme gymnázia, střední odborné školy a střední odborné učiliště. Studium na gymnáziu nebo střední škole je ukončeno státní závěrečnou maturitní zkouškou. Studium ve tříletém učebním oboru na středním odborném učilišti je zakončeno závěrečnou zkouškou a získáním výučního listu. Absolventům je umožněno pokračovat v nástavbovém studiu, které zpravidla trvá dva roky a výstupem je středoškolské vzdělání s maturitou.

Konzervatoř připravuje studenty pro uplatnění v uměleckých nebo umělecko-pedagogických oborech jako je hudba, tanec, zpěv a hudebně-dramatické umění. Vzdělání je zpravidla čtyř až osmileté, ukončené maturitní zkouškou nebo absolutoriem.

Vyšší odborné školy patří mezi nové prvky školského systému. Studium navazuje na úspěšné zakončení střední školy. Jak uvádí Vališová a Kasíková (2007, s. 88-89) vzdělání na vyšší odborné škole obvykle trvá dva nebo tři roky a zdokonaluje vzdělání studentů, které získali na střední škole. Studium je zakončeno absolutoriem a absolventi získávají titul DiS.

Vysoké školy jsou organizovány odlišně od zbytku školské soustavy. Studium na vysoké škole je rozděleno na bakalářské, magisterské a doktorské.

- Bakalářské studium nabízí tříleté nebo čtyřleté studijní programy, zakončené státní závěrečnou zkouškou a obhajobou bakalářské práce. Absolventům je udělen akademický titul Bc. Na bakalářské studium lze navázat magisterským studijním programem.
- Magisterské studium má dvě formy. Buď se jedná o navazující studium (jednoleté až tříleté), nebo jde o samostatný studijní program (čtyřletý až šestiletý). Studium obou forem je zakončeno státní závěrečnou zkouškou a obhajobou diplomové práce. Absolventům je udělován akademický titul podle charakteru a druhu programu – Mgr., Ing., MgA., Mudr., aj. Po dokončení magisterského programu s titulem Mgr. mají absolventi možnost vykonat státní rigorózní zkoušku, obhájit rigorózní práci a získat titul JUDr., PhDr., RNDr., aj.
- Doktorské studium mohou studovat absolventi magisterských studijních programů. Program se zaměřuje na vědecké zkoumání a samostatnou tvůrčí činnost v oblasti výzkumu. Na konci programu musí studenti vykonat doktorskou zkoušku a obhájit disertační práci. Absolventům je udělen akademický titul Ph.D.⁸

Důležité je zmínit, že vysoké školy se dále člení na:

- univerzitní – člení se na fakulty a liší se stupněm dosaženého vzdělání od vysokých škol neuniverzitních. Poskytují bakalářské, magisterské a doktorské vzdělání.
- neuniverzitní – tyto vysoké školy poskytují pouze bakalářské vzdělání. Magisterské vzdělání je pouze na žádost.

⁸ Česká vzdělávací soustava a alternativní školy [online]. [cit. 2012-03-01] Dostupné z WWW:

<http://www.fce.vutbr.cz/SPV/huv/doplujiciStudium/05_soustava_a_alternativy.doc>.

Vysoké školy mohou být stejně jako ostatní typy škol veřejné nebo soukromé. Veřejné vysoké školy jsou zřizovány státem a řadíme mezi ně Vojenské a Policejní vysoké školy. Soukromé vysoké školy zřizují fyzické nebo právnické osoby.

Mezi ostatní formy vzdělání, které následuje po ukončení formálního vzdělání na určitém stupni, můžeme zařadit různé formy neformálního a dalšího vzdělávání, kam patří např. jazykové kurzy, vzdělávání dospělých, rekvalifikační kurzy apod.

5 ANALÝZA ŠKOLSTVÍ V 50. LETECH V OKRESE ČESKÝ BROD

Konec poslednímu řádění německých vojáků v Českém Brodě učinil příchod Rudé armády dne 9. Května, kdy se již vytvořené národní výbory mohly definitivně ujmout moci. Ihned začaly postupně pracovat podle Košického vládního programu a přistupovaly k řešení nových úkolů, před které je postavil revoluční vývoj událostí.

Osvobození v roce 1945 přineslo všechny předpoklady pro další rozvoj okresu. Již parlamentní volby konané v roce 1946 ukázaly, že převážná většina okresu si přeje revoluční změnu společenských a hospodářských úřadů ve smyslu marxismu-leninismu. KSČ dostala 18.894 hlasů, tj. 44,8% voličů, strana sociálně-demokratická dostala 5.770 hlasů, tj. 17,3% voličů.

Československo i na prahu nové socialistické éry stále zůstalo oblastí převážně zemědělskou. Při zabírání půdy zrádcům a kolaborantům po druhé světové válce došlo ke zespolečnění téměř veškeré půdy na okrese, čímž se vytvořily podmínky pro socializaci zemědělství. Růst zemědělské výroby zaostával za prudkým rozvojem průmyslové výroby. Je třeba zmínit, že po roce 1945 velká část lidí, kteří pracovali v zemědělství odešla buď do rychle se rozvíjejícího průmyslu nebo do pohraničí, v zemědělství se tak značně snížil počet pracovních sil.

Každá škola v okrese měla povinnost pro Okresní národní výbor (dále jen ONV) vypracovávat každé pololetí zprávu, která se týkala těchto bodů (ONV Český Brod, 1951, inv. č. 392) :

Učebnice:

- Jak učitelé prostudovali učebnice a metodické stati.
- Jak je využito učebnic.

Učitelstvo:

- Jaké jsou plány školní práce, plán školy, plány tematické.
- Jak se učitelé připravují na vyučování.
- Jak provádějí kontrolu práce učitelů ředitelé škol.
- Jak plní svou funkci okresní školní inspektoři, kolik provedli inspekcí.
- Jak se provádí školní a zkušební řád na školách.
- Jak je organizován boj proti propadání žáků, jak je organizována pomoc slabým žákům.
- Jak se připravují závěrečné zkoušky na středních školách.

Další body se týkaly pomoci učitelům, hodnotilo se například, zda dostávají učitelé metodické pokyny od ředitelů a okresních školních inspektorů (OŠI), jakou náplň mají pedagogické porady a jak často se konají, zda se konají hromadné hospitace učitelstva. Řešila se také otázka pomoci mladým a vesnickým učitelům. Velkou roli tu sehrávala pomoc sokolských družin a zájmových kroužků.

Zpráva musela také obsahovat zhodnocení studia učitelů, vykazovalo se, kolik učitelů dálkově studuje, jak studují učitelé pedagogické časopisy, sovětskou literaturu a jak využívají získaných poznatků při své práci.

Každá pololetní zpráva obsahovala statistiku s počtem mateřských škol, národních škol, jednotřídních škol s rozšířeným počtem hodin podle sovětského vzoru a počtem žáků.

5.1 Český Brod 50. Léta (demografie)

Od roku 1945 do roku 1960 byl Český Brod samostatný okres, pod který spadalo celkem 30 obcí . Město Český brod se nachází asi 30km na východ od Prahy a v roce 1952 v něm bylo evidováno 5386 obyvatel.

Součástí města byly dvě mateřské školy, dvě základní školy a jedno gymnázium.

Z rozhodnutí rady ONV byla od 1. září 1958 v Českém Brodě zřízena samostatná Lidová škola umění (LŠU). Škola měla v této době celkem 141 žáků, 7 učitelů a 3 provozní zaměstnance. Z pohledu zájmů o jednotlivé obory převažoval hudební obor.

Na škole se vyučovalo:

- přípravná hudební výchova
- hra na klavír, housle, kytaru, akordeon a zobcovou flétnu
- výtvarný obor

Na začátku školního roku 1951/1952 byly v okrese Český Brod otevřeny 3 nové školy. Jedna střední škola v Poříčanech a národní školy v Hradešíně a Přehvozdí. Pro národní školu v Poříčanech vznikly nové učební místnosti po bývalém hostinci.

Stav školství v okrese koncem roku 1951:

- 10 škol mateřských
- 49 škol národních
- 9 škol středních o 50 třídách

5.2 Školství

Pro výuku byly používány učebnice vydané v roce 1951. Úkolem učitelů bylo pečlivě tyto učebnice studovat. Učebnice měly na rozdíl od předmnichovských buržoazních učebnic učit mládež o naší lidově demokratické vlasti, jejím pracujícím lidu, bojujícím za svobodu a mír a hlavně o zachránci a spojenci – Sovětském svazu.

Dobrovolná tělesná výchova se soustřeďovala ve 44 sokolských jednotách, z toho bylo 5 kroužků a 18 sokolských družin.

- **Mateřské školy**

Díky malému počtu zaměstnaných matek byly k 1. září 1951 uzavřeny dvě mateřské školy v okrese, naopak na dalších sedmi mateřských školách v okrese byla zavedena celodenní péče. V Kostelci nad Černými lesy bylo dokonce při mateřské škole zřízeno oddělení pro děti mladší tří let (jesle).

Aby bylo postaráno o děti zaměstnaných matek a děti, které byly přespolní (dojížděli z okolních spádových obcí), zavádělo se na mateřských a národních školách stravování a zřizovali se kuchyně.

Pokud nebyl oběd podáván na školách, dostávali děti alespoň polévku a nebo mléko. K 31. 12. 1951 bylo na okrese celkem 11 školních kuchyní.

- **Národní školy**

Školy organizovaly různé sběry, děti sbíraly například byliny, makovice, šípky, kaštiny, padaná jablka, ale i textil, noviny aj. Pořádaly se různé akce na pomoc válkou postiženým zemím. Ve školním roce 1951 byla organizována sbírka na pomoc Korei, při které bylo vybráno celkem 54. 247 Kčs.

Na školách se organizovaly také zájmové kroužky jako např. pionýr, který měl v českobrodském okrese celkem 35 oddílů.

Přímo v Českém Brodě byla národní škola jedna, jejíž původní název byl Masarykova jubilejní škola měšťanská a k jejímu otevření došlo dne 6. září 1931.

Obr. 4 Masarykova jubilejní škola měšťanská

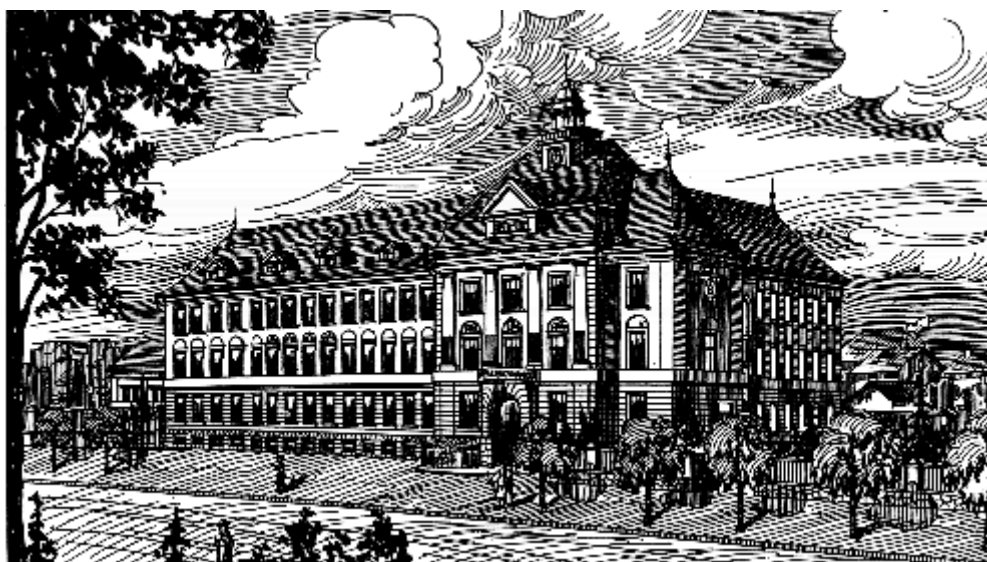

Zdroj: Okresní národní výbor Český Brod; inv. č. 392; sign. 435/2

- **Střední škola**

Český Brod nabízel možnost studia na střední škole, kterou bylo pro tento okres velmi významné, Gymnázium Klementa Gottwalda.

Obr. 5 Gymnázium Klementa Gottwalda v Českém brodě

Zdroj: Okresní národní výbor Český Brod; inv. č. 392; sign. 435/2

Každá škola v okrese měla podle nařízení zemské školní rady povinnost zhotovit tzv. „Matriku školy“. Matrika školy obsahovala fotografii školní budovy, autobusové spojení do školy, plán školní budovy, popis budovy (popis místností, vybavení učeben), počet žáků a učitelů.

Učitelé a žáci

V rámci tzv. lidové správy se učitelé zapojovali do žní, pracovali na měsíční uhelné brigádě nebo spolu s žáky středních škol sklízeli na podzim řepu.

Mateřské školy byly v době žňových prací nepřetržitě otevřeny, aby mohla být čerpána zákonná dovolená učitelek mateřských škol. S učitelkami mateřských škol se proto v době žní střádaly i učitelky ze škol národních.

Školy v 50. letech organizovaly tzv. osvětovou činnost, ta byla zaměřena na šíření vědeckého názoru a vědecko-osvětové propagace, sem patřily různé přednášky, exkurze, výstavy, kurzy společenských nauk, kurzy šití a vaření pro ženy, ale také jazykové kurzy ruštiny.

Počet učitelstva na konci roku 1951:

- Mateřské školy – 12 učitelek
- Národní školy – 107 učitelů
- Střední školy – 68 učitelů

ZÁVĚR

Současné školství je jedním z nejdiskutovanějších témat dnešní doby. V letech 1945 – 1953 jsme byli svědky toho, co diktatura dokáže. Mnozí z profesorů, učitelů, ale i studentů byli perzekuováni a vyháněni. O život přišlo i několik politicky nepohodlných osob.

Socialismus nám ukázal, kam až může zajít jednostranné vedení společnosti, pro získání jednoho společného ideálu. Zastrasování při prosazování politických názorů a posílání do pracovních táborů bylo na denním pořádku. Totalitním režimem předepsaný způsob života vedl k několikaletému pasivnímu a pochmurnému životu lidí v našem státě. Mnoho občanů bylo Sovětským svazem a jeho přístupem donuceno emigrovat.

Vzhledem k povaze doby, která se dotkla nás všech, ať už jsme ji zažili nebo ji známe z vyprávění našich prarodičů, není kvalitní a obzvláště objektivní literatura po roce 1945 nijak obsáhlá. To se také ukázalo jako jedna z největších překážek při zpracování této diplomové práce. Některé z informací byly zkreslené a politicky upravené.

Cílem této práce bylo přiblížit historické události v Československu v letech nadvlády Sovětského svazu a jaký měl vliv na české školství, které mělo v historii od jak živa velmi dobrou pověst.

Komunisté se během dlouhého období nadvlády v letech 1945-1989 zasloužili o to, že školskou soustavu, cíle vzdělávání, výchovné procesy, ale i obsah a metody výuky plně podřídili společensko – politické situaci doby, tedy socialismu.

Jediné z možných pozitiv této doby, které se nabízí byl dril a důraz na rozsah naučených informací, který přispěl k vysoké gramotnosti. I kriminalita na školách byla nízká, téměř se nemusely řešit žádné vážné výchovné problémy. V dnešní době je tomu již jinak, máme právo na svobodu slova a vzdělání je jeden z nejcennějších kapitálů každého z nás.

Současná doba nás nutí neustále se vzdělávat, neboť se neustále zvyšují nároky na jedince a to především vlivem rychlého technického pokroku. Současné školství nám na rozdíl od minulého režimu dává možnost, rozhodnout se podle svých možností a schopností, kterou školu budeme studovat, proto bychom si toho měli vážit a plně této možnosti využít.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE

BLÁHA, V. *Volný čas a socialistická výchovy dětí v době mimo vyučování*. SEČ: Institut PO SSM, 1977

CIPRO, M. *Galerie světových pedagogů: třetí svazek: dvacáté století*. Praha: M. Cipro, 2002. ISBN 80-238-8004-7

HLEDÍKOVÁ, Z. JANÁK, J. DOBEŠ, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1

CHLUP, O. et al. *Pedagogika*. 3. změněné vydání. Praha: SPN, 1967

JŮVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: PAIDO, 1997. ISBN 80-85931-43-5

KALOUS, J., VESELÝ, A. *Vzdělávací politika české republiky v globálním kontextu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2006. 181 s. ISBN 80-246-1261-5

KASPER, T., KASPEROVÁ, D. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-2429-4

RATAJ, J. *KSČ a Československo I. (1945 – 1960)*. Praha: Oeconomica, 2003. 199 s. ISBN 80-245-0642-4

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0

WALTEROVÁ, E. et al. *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti 1. díl*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-083-2

SEZNAM POUŽITÝCH SBORNÍKŮ

BOHÁČ, A. et al. *Dějiny školství v Československu 1945-1975 I. díl*. Praha: Universita Karlova, 1982.

BOHÁČ, A. et al. *Dějiny školství v Československu 1945-1975 II. díl*. Praha: Universita Karlova, 1982.

KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v českých zemích*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 1989.

VÁŇOVÁ, R., NEJEDLÁ, D. *Texty ke studiu reformní pedagogiky v ČSR (30. Léta 20. století)*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1995.

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Česká vzdělávací soustava a alternativní školy [online]. [cit. 2012-03-01] Dostupné z WWW:
<http://www.fce.vutbr.cz/SPV/huv/doplujiciStudium/05_soustava_a_alternativy.doc>.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: Ministři školství od roku 1848 [online]. [cit. 2012-02-21]. Dostupné z WWW:
<<http://www.msmt.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848>>.

Nový Zlín - novodobé (baťovské) školy ve Zlíně - historie a osudy [online]. [cit. 2012-03-19]. Dostupné z WWW:
<<http://www.zlin.estranky.cz/clanky/novy-zlin/skolni-areal-ve-zline-.html>>.

SVATOŠ, T. *Reformní pedagogické hnutí v meziválečném Československu* [online]. [cit. 2012-02-21]. Dostupné z WWW:
<http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/svatoto1/Publikace_download/Reform_Pg_clanek_katedra.pd.f>.

Wikipedie – otevřená encyklopedie [online]. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_vl%C3%A1da_Zde%C5%88ka_a_Fierlingera>.

Wikipedie – otevřená encyklopedie [online]. [cit. 2012-02-21] Dostupné z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Komunistick%C3%BD_re%C5%BEim_v_%C4%8Ceskoslovensku>.

Zákonné normy, interní předpisy

Okresní národní výbor Český Brod; inv. č. 392; sign. 435/2

Zákon č. 226/1922 Sb., o školách obecných a měšťanských

Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství

Zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách

Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obr. 1	Výuka cizích jazyků pro děti ve zlínských školách.....	19
Obr. 2	Dvoukolejný školský systém 1945 - 1948.....	47
Obr. 3	Jednotný systém školské soustavy v letech 1948 - 1953.....	54
Obr. 4	Masarykova jubilejní škola měšťanská	68
Obr. 5	Gymnázium Klementa Gottwalda v Českém Brodě.....	68

Seznam tabulek

Tab. 1	Organizační struktura prvorepublikového školství.....	13
Tab. 2	Čtyři etapy reformního hnutí na území Československa.....	22
Tab. 3	Složení vlády.....	30

SEZNAM PŘÍLOH

Seznam příloh:

Příloha A – Organizace Československého školství v roce 1953 I

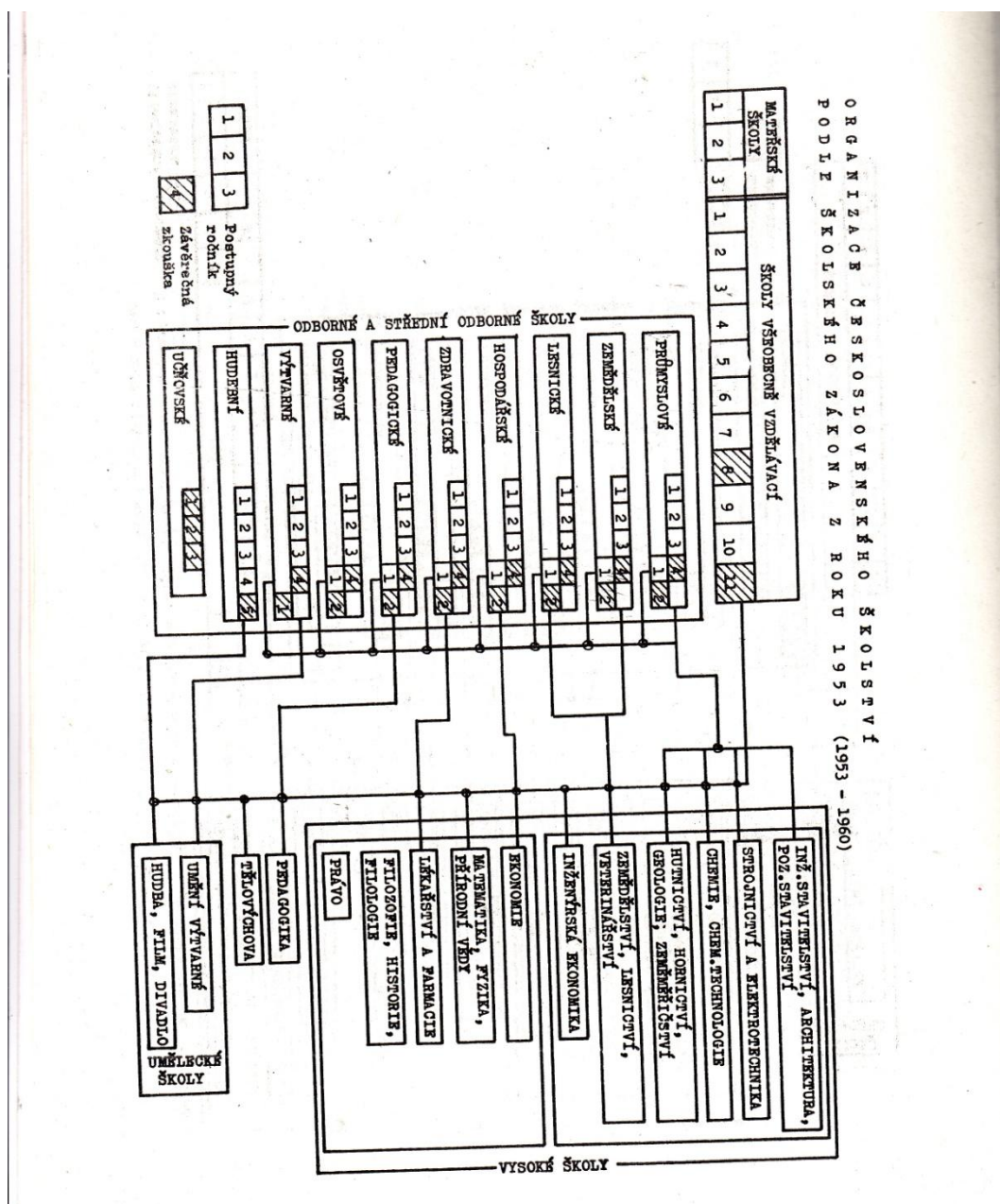
Příloha B – Přehled školství v českých zemích v jednotlivých letech II

Příloha C – Přehled o počtu škol v okrese Český Brod III

Příloha D – Přehled o počtu škol, tříd a žáků v okrese Český BrodIV

PŘÍLOHY

Příloha A – Organizace Československého školství v roce 1953

Příloha B – Přehled školství v českých zemích v jednotlivých letech

PŘEHLED ŠKOLSTVÍ

Kategorie / na školách /učilističích/	České země									
	1949/1950	1950/1951	1951/1952	1952/1953	1953/1954	1954/1955	1955/1956	1956/1957	1957/1958	1958/1959
Mateřských	160 541	187 427	172 613	166 521	159 124	164 584	169 156	179 957	180 647	184 730
Všobecní vzáklávacích	1 129 313	1 163 785	1 199 761	1 263 411	1 273 486	1 299 764	1 337 595	1 352 329	1 383 681	1 401 832
v tom: národních	711 977	741 314	755 746	795 599	322 119	333 250	335 560	331 177	331 002	323 425
omšlajetých etekdních	376 006	388 606	414 987	441 366	787 849	787 003	812 970	813 556	816 430	823 151
Jedenáctiletých eteda.	41 330	33 865	29 028	26 446	163 518	179 511	189 065	207 596	236 249	255 256
Pro mladší vžadující vřláknní pětí	11 640	15 290	17 934	19 311	19 466	22 867	25 585	27 363	29 027	30 530
Dřvalých etekdních prac. školch
Učitelových
Odborných	67 429	2)72 551	80 368	83 546	103 252	122 052	132 759	146 723	143 677	137 507
v tom: pedagogických	96	6 313	2) 6 512	7 974	11 228	10 593	10 550	11 932	10 723	7 644
průmyslových	25 499	26 484	2)28 115	36 619	49 289	61 306	68 413	75 624	75 454	72 390
hospodářských	16 859	15 176	2)14 221	12 554	19 895	25 210	29 076	32 446	27 685	23 208
stravovníckých	17 426	15 904	2)16 802	17 433	13 576	12 821	11 623	11 878	12 497	14 723
zemědělských	5 547	7 563	8 441	7 216	6 810	8 460	9 430	11 401	15 051	16 658
lesnických	896	517	517	590	609	785	872	909	1 097	1 192
osvětových	-	-	-	-	205	437	401	405	415	503
vřevaných	-	-	-	-	303	303	299	274	243	-
hudebních	1 106	1 111	2) 984	1 160	1 403	1 948	1 892	1 690	1 437	1 189
klavírních	-	-	-	-	237	189	203	164	75	-
Státních kursů pro přikovřvu ppracovních na vysoké školch	1 902	1 320	1 941	2 456	460	12)49 808	7)50 886	13)54 016	14)53 939	15)51 863
Vysokých	39 871	3)30 685	37 671	4)42 074	49 413	22 278	24 061	25 309	26 063	26 655
v tom: mřtrní technického	3)10 681	11 225	3)13 037	16 652	20 113	17 352	17 905	18 040	16 979	17 850
univerzitního	3)22 951	18 179	3)15 400	24 076	16 965	8 936	7 598	9 250	9 593	6 420
pedagogického	-	-	-	-	10 965	8 936	7 598	9 250	9 593	6 420
uměleckého	3) 1 375	1 281	3) 1 308	1 346	1 242	1 033	1 018	1 054	976	938
klavírních	-	-	-	-	102	209	304	363	328	-
Školoveckých	675	379	409	305	284	227	191	152	181	189

Příloha C – Přehled o počtu škol v okrese Český Brod

Školní okres: Český Brod V okrese je polit. obcí: 7°
 K číslu: 331/1 ze dne 9.13. 1951 škol. obcí: 47.

Přehled

o počtu státních, veřejných a soukromých mateřských škol, oddělení a dětí podle zápisu pro škol. rok 1951/52.

Je-li v obci více škol, označte přesně obvod a ulici.

Mateřské školy státní, veřejné — soukromé.

Školy soukromé se uvádějí v samostatném výkazu.

(Škrtněte, co se nehodí.)

Pořadové číslo	Místo školy	Kategorie	Počet oddělení ve šk. r. 1951/52	Počet oddělení v minulém šk. roce	Škola je osmoplastněna správou	Počet oddělení, v nichž je celodenní zaměstnání s úplným stravováním	Celkový počet dětí podle výkazu školy			
							z 2. sloupce	z 3. sloupce	ze 4. sloupce	
									+	-
1	Březáň		1	1	-	1	31	26	5	-
2	Český Brod		2	2	1	1	84	83	1	-
3	Kostelec "černý lesy"		2	2	1	1	70	76	-	6
4	Kounice		1	1	-	-	21	27	-	6
5	Porčičany		1	1	-	-	38	37	1	-
6	Prerov "Labem"		1	1	1	1	39	58	1	-
7	Semice		1	1	-	-	35	39	-	4
8	Škvorec		1	1	1	1	30	29	1	-
9	Tatce		1	1	1	1	38	34	4	-
10	Úvaly		1	1	-	1	30	34	-	4
11	Vyšehorovice		1	1	1	-	31	28	3	-
12										
13			13	13	6	7	447	451	16	20
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
Součet										

Příloha D - Přehled o počtu škol, tříd a žáků v okrese Český Brod

okres Čes. Brod
 ze dne července 1950

P ř e h l e d

o počtu veřejných škol, tříd a žactva podle zápisu na školní rok 1950/1951.

Veřejné školy národní - střední - pro mládež vyžadující zvláštní péče.

/Škrtněte, co se nehodí/.

Poř. čís.	Sídlo školy, po případě bližší označení školy:	Počet tříd ve škol.r.1950/51			Počet tříd v min.škol.roce			Celkový počet žactva podle výkazu školy :				Poznámka
		po-stup.	po-boč.	cel-kem	po-stup.	po-boč.	cel-kem	z 3 sloupce	z 6 sloupce	z 7 sloupce	+ -	
1	Čes. Brod - chl.	5	2	7	5	1	6	241	233	8	-	
2	Čes. Brod - dív.	5	2	7	5	1	6	254	240	14	-	
3	Měňany	2	-	2	2	-	2	48	48	-	-	
4	Mišov	1	-	1	1	-	1	37	31	6	-	
5	Bylany	2	-	2	2	-	2	47	49	-	2	
6	Dobří Pole	1	-	1	1	-	1	27	30	-	3	
7	Petrovice	1	-	1	1	-	1	27	29	-	2	
8	Toubravice	2	-	2	1	-	1	46	40	6	-	
9	Komňany	1	-	1	1	-	1	30	33	-	3	
10	Hořany	1	-	1	1	-	1	22	23	-	-1	
11	Hradišín	-	-	-	-	-	-	17	14	3	-	
12	Chotimě	1	-	1	1	-	1	26	24	2	-	
13	Chrást	1	-	1	1	-	1	23	29	-	6	
14	Chrást	2	-	2	2	-	2	60	57	9	-	
15	Chrástany	1	-	1	1	-	1	29	24	5	-	
16	Yevonny	2	-	2	1	-	1	44	34	10	-	
17	Klivič	2	-	2	2	-	2	48	56	-	8	
18	Korčedý	1	-	1	1	-	1	40	25	15	-	
19	Katelce n.č.l.	5	2	7	5	2	7	261	252	9	-	
20	Komice	2	-	2	2	-	2	68	73	-	5	
21	Korčedý	2	-	2	1	-	1	46	39	7	-	
22	Kočel	1	-	1	1	-	1	25	25	-	-	
23	Mochov	2	-	2	2	-	2	83	76	7	-	
24	Mitice	2	-	2	1	-	1	45	38	7	-	
25	Plácha	2	-	2	2	-	2	69	60	9	-	
26	Opotany	-	-	-	-	-	-	10	9	1	-	
27	Paňčany	3	-	3	2	-	2	87	77	10	-	
28	Přibor	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	
29	Šerov n. l.	3	-	3	2	-	2	89	87	2	-	
30	Štichov	2	-	2	2	-	2	67	65	2	-	
Celkový počet												

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Tereza Šimůnková

Obor: Andragogika

Forma studia: prezenční

Název práce: Vývoj českého školství od roku 1945 do roku 1953

Rok: 2012

Počet stran: 63

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů české literatury a pramenů: 14

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 6

Vedoucí práce: PhDr. Vladimír Svoboda